

Utdanning
Nr. 6, 9. juni 2023

**Frivillige nasjonale prøver
+ Kun én slutteksamen
+ Høy tillit til læreren**

= Finsk skolesuksess

INNHOOLD

Takkar av etter 46 år

Lærer Tor Totland (76) har prøvd å pensjonere seg ved tidlegare høve. No prøver han igjen.

16

Demokrati-maraton

Lange innledninger, benkeforslag og slående skønne vedtak. Bli med til vårens 15 fylkesårsmøter.

20

Stabil suksess

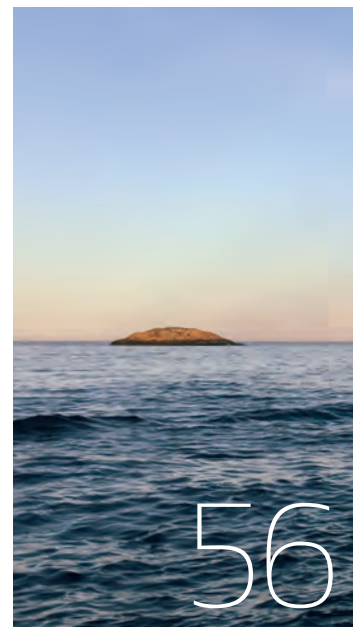
De finske elevene har toppet PISA-testene siden 2001. Det har de klart uten å ta inn seksåringene i skolen, innføre nasjonale prøver eller følge OECDs råd for å effektivisere skolen.

8

Petit: Tre råd for sommeren

I år vil jeg la meg inspirere av den gamle, mytiske sørlendingen, skriver Hilde Eskild.

56

En hån mot barna

En rapport fra Fafo om bekymringsfullt fravær i skolen legger for lite vekt på skolens ansvar, skriver Helene Begby og Inger Björne-Fagerli.

Quiz

Bryn deg på "Hva heter hovedstaden i Hawaii?" og fjorten andre snedige spørsmål.

Hold deg oppdatert på

UTDANNINGSNYTT

LEDER

Finske fristelser

Den siste måneden har elevene svettet over bøkene i de tusen hjem. De har lest, pugget, bitt negler og forbedret seg som best de kan. Nå er skriftlig eksamen, dog på svært humpete Utdanningsdirektoratets vis, gjennomført. For noen gjenstår det fortsatt å overbevise muntlig.

Men det er ikke bare elevene som skal måles. I disse dager vurderes også selve vurderingssystemet. Til høsten faller sensuren når kvalitetsvurderingsutvalget legger frem sin sluttrapport. Mye tyder på at visse deler står til stryk.

I utvalgets delrapport, som kom i vinter, var en av konklusjonene at vurderingssystemet er for omfattende og kvantitativt.

– Systemet vier mest oppmerksomhet til det som kan måles og telles, sa utvalgsleder Tine Prøitz.

Flere målinger ble løsningen etter at sjokket rammet landet i 2001 i form av elevtesten PISA. Norske elevers nedslående resultater satte fart på politikerne og ble starten på både nasjonale prøver, kartleggingsprøver og internasjonale studier. Hadde elevene anno år 2000 gjort det litt bedre, ville kanskje mye sett annerledes ut. Muligens ville vi lignet mer på Finland. Der klarer de seg svært godt uten standardiserte tester. Til og med uten eksamen. Ingen blir eksternevurdert før siste året på videregående.

De ulike landenes vurderingssystemer er innviklede og ikke lett å sammenligne. Men når vi først skal se nærmere på den norske oppskriften, håper jeg vi lar oss inspirere av den finske. Deres meny synes å fungere godt. Lærerne forteller at elever, foresatte og samfunnet har høy tillit til vurderingene de gjør. I Finland slipper lærerne å undervise opp mot tester, men kan heller konsentrere seg om læreplanen. Resultatene er det jo ingenting å si på.

Jeg må si at det frister med en smak av Finland.

Kaja Mejlbo, ansvarlig redaktør

UTDANNINGSFORBUNDETS LEDELSE TAR IKKE GJENVALG

– Jeg visste det kom til å bli e

Steffen Handal gir seg som leder av Utdanningsforbundet etter åtte år.

– Det er viktig å gi seg i tide og slippe til andre, sier han.

Tekst: Jørgen Jelstad og Kaja Mejlbo

Hele ledertrioen i Utdanningsforbundet gir seg i år. Dermed vil det bli valgt et helt nytt lederskap på landsmøtet til høsten.

Leder Steffen Handal har vært leder siden 2015, og han var nestleder i tre år før det.

– Det er viktig å slippe til andre, og det er tid for det nå, sier han.

Han føler de har fått til veldig mye i Utdanningsforbundet de siste årene.

– Medlemstallet har vokst, vi fikk et ålreit tariffoppgjør i år, noe som var veldig viktig etter to år med streik, og vi har fått til en veldig god organisasjonsdialog. Jeg er egentlig ganske fornøyd med tingenes tilstand, og da er det greit å gi seg.

Begynte etter kriseår

Han begynte i 2015, året etter det som ble sett på som en krise i forbundet. I 2014 gikk medlemmene til streik etter å ha stemt mot anbefalingen fra Utdanningsforbundets ledelse i en unravstemning. Handal satt da som nestleder.

– Det var vondt å oppleve å være i utakt med medlemmene. Det var veldig guffent, og folk var sinte. Men vi har jobbet mye med organisasjonsdialogen i forbundet siden den gang, og jeg mener vi klarte å snu den situasjonen til noe positivt, for det har blitt mye bedre, sier Handal.

Den tøffeste perioden var allikevel da pandemien traff.

– Jeg visste det kom til å bli en tøff jobb som leder, men jeg så ikke for meg at det kom til å bli så heftig. Pandemien var i overkant tøff. Jeg ble rett og slett syk av det til slutt og måtte sykemelde meg noen uker. Det var utrolig mye jobb, og litt ensomt, sier Handal.

Samtidig peker han på at de som forbund fikk til mye bra under pandemien.

– Vi bygget en utrolig god organisasjonsdialog, hvor vi hadde møter med fylkeslederne flere ganger i uka. De igjen hadde møter med sine lokallagsledere jevnlig. Vi opplevde at noen i en kommune kunne melde fra om et problem én dag, og to dager senere stod kunnskapsminister Guri Melby og snakket om det på tv. Det funket veldig bra, sier Handal.

Ingen syvende far i huset

– Hva skal du gjøre nå?

– Det har jeg egentlig skjøvet fra meg. Jeg vil ikke tenke på det nå. Jeg skal gjøre denne jobben i sju måneder til, og jobbe akkurat like hardt som jeg har gjort fram til nå. Så jeg aner ikke hva jeg kommer til å gjøre etterpå.

– Har du noen tips til de kommende lederne?

– Jeg har ikke tenkt å gi ett eneste råd på veien til nye ledere. Hvis de vil spørre meg, skal jeg svare på alt de lurar på. Men jeg skal ikke bli en sånn som forteller hva de som kommer etter meg skal gjøre.

Han sier det er tilfeldig at alle de tre lederne går

av samtidig, og at det er ulike begrunnelser for hvorfor de gir seg. Men han tror det går helt fint å erstatte hele trioen på samme tid.

– Det sitter så mye kompetanse i organisasjonen sentralt, og det er ekstremt mange veldig kompetente tillitsvalgte. Så jeg er ikke bekymret i det hele tatt. Kanskje det er fint for en ny ledergruppe å starte med blanke ark, at det kommer inn noen som ser ting med nye øyne, sier Handal.

– Digg å kjenne på

Som en av flere viktige seire i perioden peker han på siste tariffoppgjør, hvor de fikk gjennomslag for sine krav.

– Det var veldig viktig fordi vi hadde den lengste lærerstreiken i historien året før.

Andre ting han trekker fram er minstenormen for lærertetthet.

– Vi har også presset på for normene i barnehagen. Det gjenstår fortsatt arbeid der, men også på det området har vi flyttet politikken, sier Handal.

Det er ingen anger å spore etter at avgjørelsen er tatt.

– Etter at jeg bestemte meg, har jeg bare tenkt «ja, dette er riktig». Jeg hadde ikke tenkt slik, hvis jeg følte at dette på noe vis var dårlig for Utdanningsforbundet. Og det er skikkelig digg å kjenne på, avslutter Handal.

Jeg er egentlig ganske fornøyd med tingenes tilstand, og da er det greit å gi seg.

Steffen Handal

n tøff jobb, men ikke så heftig

Arkivfoto: Tom-Egil Jensen

Utdanningsforbundets leder Steffen Handal (til høyre) og nestlederne Terje Skyvulstad og Hege Valås ble gjenvalgt på landsmøtet i november 2019. Nå har alle sagt at de ikke stiller for en ny periode etter høstens landsmøte.

Nestlederne takker for seg

Utdanningsforbundets nestledere Hege Valås og Terje Skyvulstad har også valgt å gi seg etter denne perioden.

– Det er deilig å ha tatt en avgjørelse, sier Skyvulstad.

Østfoldingen har hatt tre perioder som nestleder i Utdanningsforbundet. Når året er omme, er det pensjonisttilværelsen som venter.

– Nestledervervet har vært tidkrevende og omfattende. Jeg gleder meg til å ta mer vare på venner og familie.

På spørsmål om hva han ser tilbake på som den største seieren etter 12 år i UDF-ledelsen,

kommer svaret kontant.

– Å få på plass avtalen om hybridpensjon med PBL etter seks års arbeid.

– Og det største nederlaget?

– Da jeg skjønnte at vi ikke kom til å komme i mål i meklingen i PBL-oppgjøret i fjor, som førte til at vi fikk enda en streik det året. Den skulle jeg gjerne unngått, sier Skyvulstad.

Hjem til Trondheim

Hege Valås legger heller ikke skjul på at det har vært krevende stunder som nestleder i Utdanningsforbundet, men beskriver også årene som fantastiske og spennende. Men nå er hun klar for å avslutte og vende hjem til Trondheim igjen.

– Utdanningsforbundet har vært store deler av yrkeslivet og også livet mitt de siste 17 årene som tillitsvalgt sentralt. Nå skal jeg hjem, til familien min, til vennene mine, til byen min og forhåpentlig til nye utfordringer jobbmessig når den tid kommer, skriver hun i en sms.

Men først skal hun være med å løse denne organisasjonen inn mot landsmøtet som venter.

– Jeg er topp motivert for å fullføre ansvaret mitt som nestleder og for å være med å stake ut kursen og legge til rette for neste periode, uten at jeg skal stå ved roret fremover. I dag er jeg litt trist og tom, men også veldig letta. Jeg vet at dette er en riktig beslutning for meg og forbundet, skriver Valås.

SANNHETS- OG FORSONINGSKOMMISSJONEN

– Skoleverket var helt sentralt i fornorskningen

I fem år har en kommisjon undersøkt den uretten samer, kvener, skogfinner og norskfinner har blitt utsatt for. Kommisjonen har funnet ut at skoler og lærere har vært sentrale i fornorskningen av minoritetene.

Tekst: Sonja Holterman | sh@utdanningsnytt.no

– Heller ikke Norge har noe å være stolt av når det gjelder behandlingen av våre minoriteter, sier leder for Sannhets- og forsoningskommisjonen, Dagfinn Høybråten.

Høybråten har overlevert en rapport om hva det norske samfunnets har gjort for å fornorske samer, kvener, norskfinner og skogfinner. Kommisjonen har funnet ut at fornorskingspolitikken har gjort at landets minoriteter har mistet mye av kulturen og språket sitt.

– Kommisjonen foreslår en bred satsing på formidling, da kunnskap er en forutsetning for en erkjennelse av at fornorskingspolitikk og urett har funnet sted, og konsekvensene har betydning helt inn i vår egen tid. Store deler av den norske befolkningen har gått glipp av den rikdommen minoritetskulturene i landet bringer med seg, sier kommisjonsleder Dagfinn Høybråten.

– Skoleverket var helt sentralt i fornorskningen, sier Høybråten.

Kvenene opplever at det fortsatt ikke gjøres nok for å ta vare på det kvenske språket.

– Det har tatt utrolig lang tid å få barnehager og skoler til å sette inn tiltak for kvenske barn. I dag er det ikke et eneste barn her i landet som snakker kvensk dialekt, sa Bjørnar Seppola fra Kvensk Finsk Riksforbund.

Skoleverket var helt sentralt i fornorskningen, konkluderer kommisjonen. Bildet er fra internatskolen for flyttsamebarn i Karasjok, tatt i 1950.

Foto: Sv. A. Børretzen / Aktuell / NTB

– Lærere har jobbet for at elever forlot språket sitt

– Jeg skulle ønske at lærernes historie i fornorskningen mot samer hadde vært en helt annen, sier Thom Jambak i Utdanningsforbundet.

I en ny rapport kommer det fram at skolen og lærerne har bidratt til at samer, kvener og skogfinner er blitt fornorsket.

– Som en del av fornorskingsprosessen må vi innse at lærere har jobbet for, og ikke imot, at samiske elever skulle forlate eget språk, identitet og levested for å bli mest mulig lik norske elever. Konsekvensen av dette arbeidet er familier som har forlatt sin egen kulturelle tilhørighet for å bli en del av det norske storsamfunnet, sier Thom Jambak, styremedlem og leder av samisk utvalg

i Utdanningsforbundet.

– Jeg skulle ønske at lærernes historie i fornorskningen mot samer hadde vært en helt annen, og ikke slik historikeren Einar Niemi beskriver fornorskingsprosessen: «med skolen som slagmark og lærere som frontsoldater».

Han mener fornorskingspolitikken fortsatt preger barn og foreldrene deres.

– Dagens lærere må ta inn over seg hvordan negativt press over tid har påvirket en hel kultur og et folks identitet, og fortsatt påvirker mange barn og familier. I dag ser vi at neglisjering av samisk språk i skolen, manglende språkopplæring og undertrykking av samisk kultur og tradisjoner kan få fatale konsekvenser for et helt folk, og for samfunnet ellers, sier Thom Jambak.

Nordea

Medlemstilbud på billån fra Nordea

Som medlem av Utdanningsforbundet får du et av
Norges beste billån, med rente fra 5,65 %

Søk lån til bil, MC og caravan på
nordea.no/billån

Priseksempel: Eff. rente 7,29 % kr 150.000 o/5 år.
Etableringsgebyr kr 2.000,- Tot. Kr 178.434,-

*I over 20 år har finske elever skåret
eller politikerstyrte reformer. – PISA*

Valgfrie nasjonale prøver

Ingen eksamen, kun standpunktkarakterer helt til siste år på vgs.

Studenteksamen
(består av fem fag) siste år på
vgs studieforberevende.

*best i Norden – uten nasjonale prøver
reddet oss, mener finsk professor.*

Norge

Obligatoriske nasjonale prøver

Muntlig og skriftlig eksamen på 10. trinn

Trekkordning i vgs studieforbereidende:
20 % må opp i én eksamen første år, alle
må opp i ett fag andre år og tre fag siste år.

Det er 26. april på Scandic hotell på Gardermoen. Ute er temperaturen rundt null. Men inne i den store møtesalen som huser Skolelederforbundets lederkonferanse 2023, er drøyt 350 skoleledere fra inn- og utland i fyr og flamme. På scenen står Pasi Salhberg, den renommerte finske skoleforskeren, nå professor ved Universitetet i Melbourne, Australia. På storskjermen viser han PISA-resultatene i lesing for elever i Norden og snittet for OECD-landene.

Den statistikken har de finske elevene toppet siden de første PISA-undersøkelsene kom i 2001. Det har de klart uten å ta inn seksåringerne i skolen, innføre nasjonale prøver eller følge OECDs råd for å effektivisere skolen.

Eller kanskje nettopp derfor?

Sahlberg mener fraværet av politiske reformer har vært en viktig del av suksessoppskriften.

– Litt forenklet kan vi si at PISA reddet oss, sier Sahlberg til Utdanning.

– Ettersom de finske elevene kom ut på topp i den aller første PISA-undersøkelsen i 2001, var det ingen grunn til å følge England, USA eller Sverige. Vi innså at dette ikke var måten vi ville endre finske skole på. Hadde resultatene vært dårligere, ville nok også vi innført økt konkurranse og resultatkontroll med standardiserte tester, slik OECD anbefalte.

Den veien gikk de andre nordiske landene. I Norge ble ansvaret for skolen overført til KS

Litt forenklet kan vi si at PISA reddet oss.

Pasi Salhberg, professor ved
Universitetet i Melbourne, Australia

Julia Ruth, som underviser i biologi og helsekunnskap på Grundsolan Norsen, synes det er bra at hennes undervisning ikke styres av obligatoriske nasjonale prøver.

Med nye læreplaner er det lagt opp til at elevene skal få vise kompetansen sin på ulike måter.

Julia Ruth, lærer

i 2003 og nasjonale prøver innført i 2004. Sverige var først ute. Skolen ble kommunalisert i 1989 og den sosialdemokratiske regjeringen innførte «fritt skolevalg». I 1991 tok de borgerlige over. Da ble fri etableringsrett for friskoler innført både i grunnskolen og i videregående med full kommunal finansiering. Pengene skulle følge elevene, og eierne fikk mulighet til å ta ut utbytte.

– Ordningen ble markedsført med at systemet skulle gi like muligheter for alle barn, sier Sahlberg.

Nå mener kritikerne at resultatet er en segregert skolehverdag.

I Finland derimot, begynner barna på skolen som sjuåring. De har ikke nasjonale prøver og ingen andre obligatoriske standardiserte tester. I grunnskolen får elevene kun standpunkt karakterer og har ikke eksamen. Nasjonale prøver finnes, men de er frivillige. Også i videregående skole får elevene kun standpunkt karakterer underveis. Eksternt vurdert eksamen, såkalt studenteksamen, tas etter tre år. Dessuten går nesten alle elever på nærskolen. Det er knapt private skoler i Finland.

– Vi har fortsatt et sterkt offentlig skolesystem, med små forskjeller mellom skoler, sier Sahlberg.

– Dessuten førte Finlands økonomiske problemer på 1990-tallet med seg noe positivt. For det å innføre nasjonale prøver, tilsyn og sertifiseringsordninger for lærere er kostbart. I Finland var politikere og skolemyndigheter ikke villige til å ta den regningen. I stedet

overlot de til profesjonen å jobbe med kvalitet, innhold og organisering, både i skolen og i lærerutdanningen.

I hans siste bok «In Teachers we trust: The Finnish way to world-class schools» skriver han om nettopp dette.

– At vi allerede på 1970-tallet innførte universitetsutdanning og senere mastergrad for lærere har gitt lærerne en høy grad av autonomi. Men de er på ingen måte overlatt til seg selv. Det finnes både nasjonale rammer, nasjonale vurderingskriterier og nasjonale og lokale læreplaner som finneske lærere må forholde seg til. Men finneske lærere har høy tillit hos elever, foreldre, politikere og i samfunnet ellers, sier Sahlberg.

Finske skoler er vant med besøk

– Og så har vi gode systemer for etter- og videreutdanning, sier Julia Ruth.

Hun er lærerutdannet, har mastergrad i biologi og helsekunnskap. Nå vikarierer hun i skoleledelsen ved Grundskolan Norsen i Helsinki.

På rektors kontor sitter hun og assisterende rektor Clara Lindquist. På bordet foran dem står et fat med franske croissanter og finneske piroger. Det er langt ifra første gang de svarer på spørsmål om Finlands skolesuksess. I årevis har de tatt imot delegasjoner av nysgjerrige skolefolk fra hele verden.

– Besøkene gir oss kunnskap om hva skoleledere, lærere og elever i andre land er opptatt av, og det gir oss mulighet til å reflektere over egen praksis, sier Lindqvist.

SKOLE I FINLAND

- Finske barn har ett førskoleår, som ikke er skole, og niårig obligatorisk grunnskole.
- For å fortsette til videregående opplæring må elevene ha bestått alle kjernefagene i grunnskolen. Da får de et sertifikat. Elever som ikke har bestått alle fag får tilbud om et 10. skoleår.
- Etter grunnskolen kan elevene velge mellom tre år på studieforbereende eller tre år på en ren yrkesfagsskole. Høsten 2021 innførte Finland obligatorisk skolegang opp til fylte 18 år.
- Videregående opplæring er organisert som kurs. Det er totalt 75 kurs. Av disse er 47-51 obligatoriske.

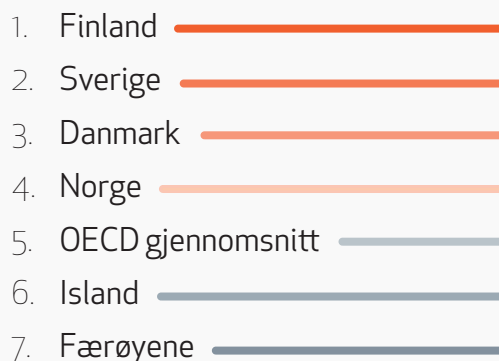
VURDERING I FINLAND

- I grunnskolen har elevene ikke eksamen. Elevenes faglærer, i samarbeid med rektor, har ansvar for å sette standpunktkarakter. Det er ingen obligatoriske nasjonale prøver i grunnskolen i Finland. All vurdering i finsk grunnskole og videregående skole gjennomføres lokalt på den enkelte skole.
- Elevene vurderes både etter nasjonal og lokal læreplan. De lokale læreplanene er det skolene selv som fastsetter.
- Elever som ønsker studiekompetanse i videregående, må opp til studenteksamen siste året. Den består av et sett med prøver som først vurderes av lærer, deretter eksternt av Studenteksamensnemnda. Resultatet danner opptaksgrunnlag til høyere utdanning, ofte sammen med opptaksprøve eller intervju.
- Ifølge lovverket skal elevenes arbeid, læring og kompetanseutvikling vurderes på mange og varierte måter. Dette må gjøres for å sikre at enhver elev får en reell mulighet til å vise fram sin kompetanse, og for å forhindre at vurderingen legges opp slik at visse måter å lære på, favoriserer.
- Elever og deres prestasjoner skal heller ikke sammenlignes med hverandre og elevens personlige egenskaper skal ikke påvirke vurderingen.

Kilde: NIFU-rapporten "Kartlegging av nordisk forskning på eksamen" fra 2022.

PISA-RESULTATER I LESING

PISA måler 15-åringers kompetanse i lesing, matematikk og naturfag. Denne grafen viser gjennomsnittlig skår i lesing for elever i de nordiske landene fra 2000 til 2018.

Skolen hun og teamet leder, har 820 svensk-talende elever fra 1.-9. trinn. Skolen drives i tre bygninger spredt rundt i Helsinki. Denne staselige gule bygningen i Unionsgatan huser ungdomsskolen. Interiøret bærer preg av en svunnen tid, men skolens innhold er av ny dato. For selv om Finland ikke har hatt politikerstyrte reformer, har det skjedd endringer. For tiden er de i gang med innkjøring av nye nasjonale og lokale læreplaner. I fjor fikk de også nye retningslinjer for sluttvurderingen i hvert enkelt fag. Finske elever må bestå alle fag på ungdomstrinnet før de kan begynne på videregående.

– Med de nye læreplanene er det også lagt opp til at elevene skal få vise kompetansen sin på ulike måter. Men faglærerne bestemmer hvordan de vil legge opp vurderingsarbeidet og de setter karakterer, sier Ruth.

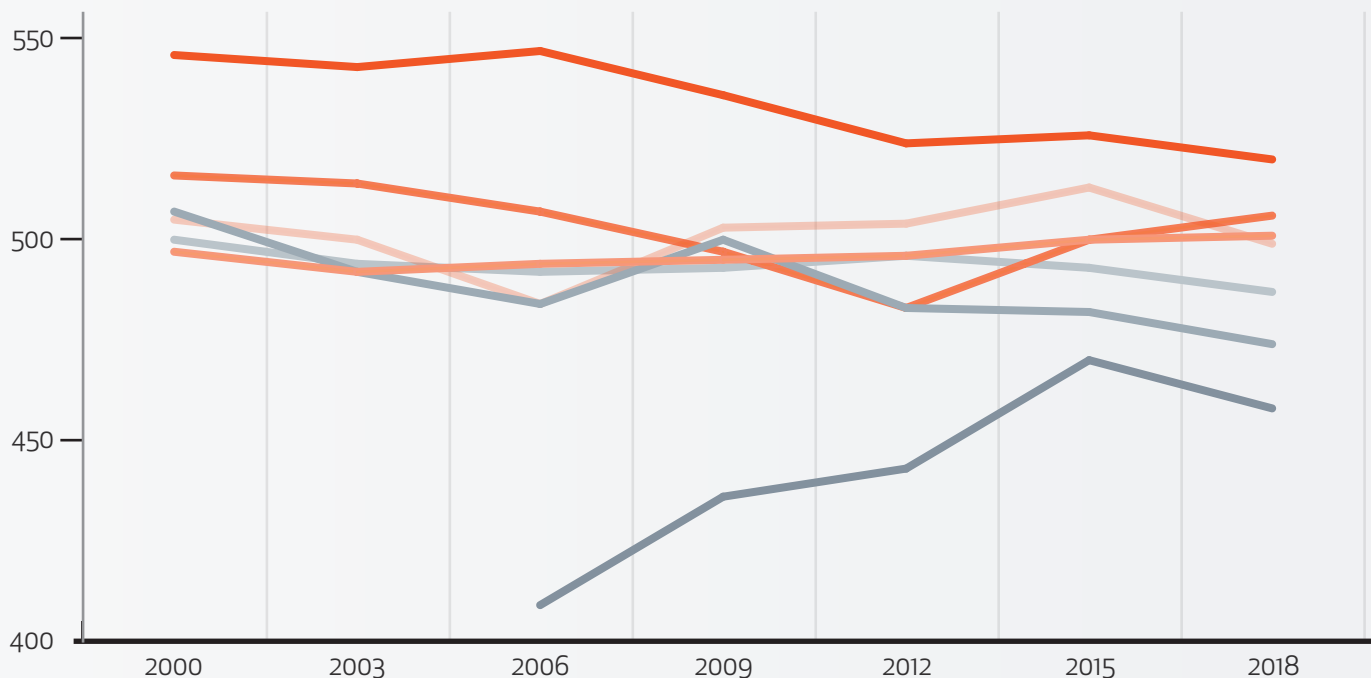
Forrige skoleår ble det også innført skoleplikt for alle elever opp til fylte 18 år.

– Det betyr at alle har rett på en skoleplass i videregående. Selv om noen skoler er mer populære enn andre, innførte Finland aldri systemet med fritt skolevalg der pengene følger

I Finland har politikere, skolemyndigheter og foreldre stor tillit til våre vurderinger.

Clara Lindqvist,
assisterende rektor

elevene, som for eksempel Sverige gjorde. Det har nok ført til at våre elever opplever mindre stress og press, tror Lindqvist.

Klarer seg uten nasjonale prøver

Norsen-lærerne er godt fornøyde med at Finland ikke har nasjonale prøver.

– Innfører vi nasjonale prøver, vil de styre mye av min undervisning. Da måtte jeg lagt vekt på at elevene mine skal gjennomføre disse prøvene med best mulig resultat. I Finland er det mulig å gi nasjonale prøver på ungdomstrinnet. Men de er frivillige. Det er faglærerne som bestemmer om de ønsker å gjennomføre dem. Resultatene teller ikke for elevene, de påvirker ikke karakterene og de offentliggjøres ikke. Derfor er det ikke noe stress rundt disse prøvene, sier Ruth.

– Gjennom å droppe nasjonale prøver og andre standardiserte tester får vi lærere mer tid til å konsentrere oss om å undervise i fag. Vi har et stort pensum vi skal igjennom, det skal arbeides mer tverrfaglig, og med de nye læreplanene fra 2014 har pensumet vokst, sier Ruth.

– I Norge er nasjonale prøver omdiskutert,

men politiske forslag om å fjerne dem, eller gjøre dem til utvalgsprøver, er blitt nedstemt. Er det ikke noe press på å offentliggjøre slike resultater i Finland?

– Vi er nok heldige som hele tiden har kunnet vise til gode faglige resultater for våre elever, blant annet på PISA-testene. I Finland har politikere, skolemyndigheter og foreldre stor tillit til våre vurderinger. Så ved å begrunne våre synspunkter faglig, er vi blitt lyttet til, sier Lindqvist.

– Hva med press fra elever og foreldre om gode resultater?

– Av og til kjenner vi på det. Elever og foreldre har jo mulighet til å klage skriftlig. For noen år siden ble det gjort en undersøkelse av innholdet i slike klager. Den avdekket at de fleste klagenes skyldtes kommunikasjonssvikt mellom hjemmet og skolen. Derfor har vi de siste årene jobbet med å forbedre oss på dette området, sier Lindqvist.

– I Norge blir det ofte trukket fram at Finland skårer dårligere på undersøkelser om skolemiljø og demokratiforståelse. Har det ført til endringer i finsk skole?

– Det har det. Finlands sosialdemokratiske regjering, som nettopp gikk av, var mer opptatt av det sosiale miljøet, av demokratiforståelse, av støttetiltak rettet mot elever som trenger ekstra oppfølging. De siste årene har vi lærere vært mindre opptatt av karakterer i enkeltfag og mer av å legge til rette slik at alle elever skal klare å gjennomføre grunnskolen. Om dette vil endre seg med den nye regjeringen som er valgt, gjenstår å se, sier Ruth.

– Mange besøkende til Finland har vært opptatt av hvordan dere jobber med å kartlegge elever tidlig for så å gi dem hjelp og faglig støtte, noen gjennom hele skoleløpet. Gjør dere fortsatt det?

– Det gjør vi. Men tidligere hadde vi nasjonale læreplaner med bare noen få overordnede nasjonale mål. Den siste nasjonale læreplanen, som kom i 2014, er helt annerledes. Den er veldig detaljert og ordrik og dermed åpen for tolkning. Det har gitt ganske store skiller mellom skolene. Noen lærere synes noe er viktig og innretter undervisningen mot det. Andre innretter undervisningen mot noe annet. I tillegg har vi jo lokale læreplaner, sier Ruth.

Hun legger til at det også er store forskjeller

Vi har frivillige nasjonale prøver og det synes jeg fungerer bra.

Felix Borgström, leder for Elevrådet

i ressursbruk mellom kommunene og mellom skoler. I en liten kommune kan det være mindre tilgang på lærere enn i en stor.

Lindqvist mener det er en balansegang:

– Som lærere ønsker vi autonomi. Men når elevene skal gå fra ungdomstrinn til videregående, så finnes det noen grunnleggende ferdigheter alle bør ha.

Elevene har tillit til lærerne sine

Det banker på den staselige døra inn til rektors kontor.

Inn kommer Felix Borgström, leder for Elevrådet på Grundskolan Norsen. Han er vant til å få innkalling når besøkende fra fjern og nær vil høre om den fiske skolen fra et elevperspektiv. Niendeklassingen stiller til fotografering også. I gangen og i skolegården med basketballen. Men bilder av flere elever i klasserommene? Nei, der er reglene strenge, så vi får tro Felix når han sier at de har tillit til lærerne sine og vurderingene de gjør når standpunktarakterene settes.

– Har vi spørsmål knyttet til vurderingen eller til noe annet faglig, så kan vi be om en samtale. På den måten er det lett å få oppklart ting, sier han.

– *Dere har ikke obligatoriske nasjonale prøver. Hva mener du om det?*

– Vi har frivillige nasjonale prøver og det synes jeg fungerer bra. Men siden jeg nå går på 9. trinn, så merker jeg at lærerne stiller større krav til oss. Det er blitt mer alvor.

Lærer Julia Ruth skyter inn at det er vanlig at lærerne samtaler med sine elever om forventninger og om enkeltkarakterer. For det er viktig at elevene forstår bakgrunnen for vurderingen. På den måten får de også vite hva de skal arbeide videre med.

– Vi pleier ofte å spørre lærerne om hvordan vi ligger an i de ulike fagene i løpet av skoleåret. Da får vi vite det. Jeg synes samarbeidet mellom elever og lærere her på skolen fungerer veldig bra. Det er lett å spørre, sier Felix.

Når han er ferdig med gymnaset, frister det å reise utenlands for å studere, forteller han. Kanskje økonomi. Men først må han altså bestå alle de obligatoriske fagene.

– *Er det noe du som elev savner?*

– Egentlig ikke. Jeg trives veldig godt på denne skolen og som leder i Elevrådet har jeg fått god kontakt også med skoleledelsen. Det gjør at jeg kan ta opp ulike temaer på vegne av oss elever. I det siste har vi vært opptatt sosiale tiltak som kan bidra til et godt skolemiljø. Blant annet har vi fått opp en kantine der det annenhver uke serveres boller og kaker. Det er populært, sier Felix før han forsvinner ut døren til de andre elevene som er i ferd med å løpe til sine klasserom etter pausen.

– Ta med en pirog eller en croissant som takk for innsatsen, roper assisterende rektor.

Pasi Sahlberg klappes av scenen på Gardermoen. Hans snarvisitt i Norge er straks over. Men før han setter seg på flyet tilbake til Australia, har han en advarsel å komme med.

– Alle som kommer til Finland med håp om å få en enkel oppskrift de kan ta med hjem og kopiere, vil bli skuffet. Forklaringen på hvorfor Finlands PISA-resultater fortsatt er gode, er komplekse og sammensatt, sier han.

– Går man dypere inn og sammenligner ulike lands utdanningssystemer, vil man raskt finne ut at det å skape de beste forutsetningene for læring, finnes det ingen enkel løsning på. Dessuten er det sånn at det som fungerer i ett land, ikke nødvendigvis lar seg gjennomføre eller passer i et annet land.

Felix Borgström, leder i elevrådet, forteller at elevene har tillit til lærerne sine og at det er enkelt å be om en samtale hvis noe skal oppklares.

Hva skjer i Norge?

Vurdering er et stort tema i Norge, ikke minst med bakgrunn i at regjeringen har gitt kvalitetsutviklingsutvalget i oppdrag å gjennomgå all vurdering.

Utdanning har spurt flere vurderingsforskere om Norge har noe å lære av Finland.

Svaret er at det er komplisert å sammenligne ulike lands vurderingssystemer, blant annet fordi utdanningssystemene de siste 30 årene har utviklet seg i litt ulik retning.

Men professor Tony Burner ved lærerutdanningen på Universitetet i Sørøst-Norge mener Finland har et bedre vurderingssystem enn Norge, siden de ikke har trekkordning til eksamen og elevene får studenteksamener som er testet ut.

– Finske lærere slipper også å holde på med «teach to the test», noe som tidvis kan gå ut over arbeidet med læreplanene, sier han.

På spørsmål om standpunkt karakterer vil kunne erstatte eksamen også i Norge, sier han:

– Standpunkt og eksamen måler forskjellige ting, gjennomføres og vurderes på ulike måter, så det er vanskelig å sammenligne dem.

Lærer og tillitsvalgt i Utdanningsforbundet, Andreas Outzen, som har skrevet boka «Vitnemålsfabrikken», mener likevel at standpunkt og eksamensresultater ofte sammenlignes.

– Ved de videregående skolene starter ofte skoleåret med at skoleledelsen gjør en slik sammenligning. Det leder til en debatt om hvor vidt lærerne har lagt seg på et «riktig nivå» i sin vurdering, sier han.

Professor Tine Prøitz leder kvalitetsutviklingsutvalget som skal anbefale eventuelle endringer i dagens vurderingssystem. De har fått et bredt mandat og er bedt om å se på hele systemet av tester og prøver i skolen.

I delrapporten som ble publisert i januar i år, var en av konklusjonene at dagens vurderingssystem er for omfattende og kvantitativt.

Utvalget legger frem sin hovedinnstilling rundt 15. oktober.

Få kjenner Florø ungdomsskule bedre enn Tor Totland. I seks tiår har han hatt sin faste arbeidsplass mellom disse veggane. No er det snart slutt.

Tor takkar av etter 46 år

Han har undervist over 700 elevar, opplevd ni norske statsministrar, 23 olympiske leikar og sjølv fullført fleirfaldige skirenn, men Tor Totland ønsker ikkje å sitte i ro.

Tekst og foto: Jonas Tislevoll

– Eg er akkurat som ein unge som ikkje vil legge seg. Eg klarer ikkje slutte som lærar, humrar Tor Totland.

Totland har prøvd å pensjonere seg ved tidlegare høve. No prøver han igjen, og det i ein alder av 76 år.

No skal ektemann, far og bestefar Totland teste pensjonisttilværet for fullt. Han fryktar det ikkje, men Totland er også veldig glad i folk. Han vaks opp i Samnanger kommune og gjorde sine studium i Bergen. Etterpå vart det 46 år som lærar i Florø, med dei fle te åra på Florø ungdomsskule.

For å fin e ut korleis han enda opp der må vi skru tida tilbake til året Anders Langes Parti skifta namn til Framstegspartiet og Elvis Presley tok sitt siste andedrag.

– I 1977 var eg vikar ved Flora ungdomsskule eit halvår. Det er det som er Florø ungdomsskule i dag.

Deretter fekk Totland ei oppseieleg stilling, som i praksis var fast stilling ved same skule.

– Det var på denne tida eg møtte ho som seinare vart kona mi, og då var det gjort. Då sat eg strengt tatt i klisteret, seier Totland og trekker på smilebandet.

Språkinteressert

Tilvalsfaget til Totland er fransk, men han har også blant anna tysk mellomfag, allmenn litteratur grunnfag, allmenn språkvitskap og latin.

– Kvar kjem denne språkinteressa frå?

– Du kan nesten seie at eg har vakse opp i ein butikk i Samnanger. Den låg på sida av

eit hotell som var ein kjend stoppestad for turistbussar som skulle til Hardanger frå Bergen. Der var det utruleg mykje turistar frå blant anna Frankrike, England, Tyskland og Japan.

– Som liten, fram til 10–12 års alderen selde eg små bukettar av markblomster til turistane.

Det var her eg begynte å fatte interesse for alle desse språka, seier Totland.

I dag underviser Totland 10. klasse i fransk på Florø ungdomsskule, og det skildrar han som eit privilegium.

– Eg har vore veldig privilegert som har undervist i språk. Dette er eit valfag. Elevane som møter opp, ønsker gjerne å fordjupe seg, og det er ofte desse elevane som har høgast motivasjon.

Pensjon vart til gradvis reduksjon

At Totland framleis kan undervise i ein alder av 76 år, er inga sjølvfølge. Til og med systemet prøvde å stoppe Totland året han fylte 70 år.

– Som kontaktlærar hadde eg min siste klasse det året. Eg gav beskjed om at dei ville vere

min siste klasse. Planen var at eg skulle følge klassen ut, og så gå av med pensjon. Kommunen sine reglar er at du må gå av med pensjon året du fyller 70.

– Før eg fylte 70 år jobba eg i ei 100 prosent stilling der eg underviste i mange ulike fag. Etter dette vart eg arbeidande pensjonist som berre underviste i fransk.

– Eg måtte gjere det gradvis for å unngå abstinensar, humrar Totland.

Totland seier også at mykje godvilje frå leiing og gode kollegaer har gjort at han har fått halde fram med det han liker aller best.

– Du gjekk jo delvis av med pensjon. Kva gjorde at du tok turen tilbake?

– Eg tenkte at eg ikkje hadde godt av å gå rundt heime. Eg har veldig gode kollegaer og eg liker jobben min godt. Derfor spurde eg om å få fortsette som timelærar.

– Det går ikkje på pengar eller lønn. Drivkrafta mi er at eg liker å vere saman med folk. Det å ha noko fast å gå til som gir mening, samtidig som eg kan ta del i eit arbeidsfelleskap, det gir meg mykje, seier Totland.

Årets franskklasse blir den siste klassen Totland følger ut. Det er i alle fall det han seier sjølv.

– Eg har aldri vore glad i å konkurrere

Kvar tysdag og onsdag hiv Totland seg på sykelen frå Firdavegen bort til Florø ungdomsskule. Det er vel inga skjult hemmelegheit at god fysisk form er viktig i eit langt arbeidsliv, og akkurat desse to har Totland.

Seinast i april fullførte han 37 kilometer på ski i Skarverennet, men Totland kan også skilte

Eg er akkurat som ein unge som ikkje vil legge seg. Eg klarer ikkje slutte som lærar.

For å halde ut i eit langt arbeidsliv har god fysisk form alltid vore viktig for Tor Totland: – Eg kan ikkje hugse sist eg tok bilen til jobb, seier 76-åringen.

I det fransktimen startar, må alle elevane introdusere seg sjølv, og helse på framandspråket.

med å ha fullført Vasaloppet, Marcialonga, Birkebeinarrennet og mange andre skirenn.

– Korleis har du enda opp i alle desse skirenna?

– Som barn reiste vi mykje frå Samnanger til Kvamskogen. Vi gjekk opp bakkar og stod ned igjen på gøy. Det å trene ski har eg ikkje gjort før eg fylte 60 år. Eg har aldri vore god til nokon verdas ting, men eg har alltid likt å halde meg i form uavhengig av kva type trening det skulle vere.

– Eg har heller aldri vore glad i å konkurrere, og eg bryr meg ikkje om kva tid eg fullfører på.

– For å vere ein mann som ikkje er glad i å konkurrere, har du fullført bra mange løp?

– Det å gjennomføre har alltid vore det viktigaste. Løpa er meir med på å halde motivasjonen oppe. Eg må jo vere i form for å kunne fullføre.

– For meg handlar det meir om å møte folk eg kan snakke med, oppleve kultur og andre

land. Vi har vore ein kameratgjeng som har reist på tur, så dette har eg ikkje gjort aleine.

Har aldri kvidd seg til å gå inn i eit klasserom

Assisterande rektor Jan Solheim og rektor Kari Vårdal er begge full av lovord om kollegaen, læraren, men òg menneske Tor Totland. Det er tydeleg at Totland har sett sitt preg på ein av Noregs vestlegaste skular.

– For ein del år tilbake hadde Tor ein krevjande klasse. Eg spurde om han ikkje var sliten. Tor svara at han ikkje var sliten fordi han likte så grådig godt å vere saman med elevane, og at han aldri hadde kvidd seg til å gå inn i eit klasserom. Eg tenker det seier det meste om korleis Tor er, seier Vårdal, rektor ved Florø ungdomsskule.

– Tor har vore med på å skape det gode mil-

jøet vi har på Florø ungdomsskule. Kvar gong det er sosiale aktivitetar og arrangement er Tor til stades. Han følger alltid sine forpliktingar og er ein mann du kan stole på. Det var ein gong han sa det så enkelt, men med fagleg tyngde: Vi ønsker at elevane skal ha det bra, og at dei skal gjere det bra, seier Solheim.

– Han er klar og engasjert i timane

Guttorm Glosli (15) og Linnea Smelvær (15) er to av elevane i siste året på Florø ungdomsskule. Dei har begge fransk som valfag og har hatt Totland som lærar desse åra. Om alt går etter planen, skal dei alle gå ut av skulen saman.

– Du ser det veldig fort at han er klar og engasjert i timane. Han vil alltid legge til rette for alle elevane. Nokre gonger kan han ha litt gammaldagse metodar å undervise på, seier Smelvær smilande.

I dagens Totland-time skal 10. klasse ved Florø ungdomsskule ha franskprøve. Dei kan bruke hjelpemiddel, men vil dei ha høgast mogleg karakter, må dei avstå frå dette tilbodet.

Assisterande rektor Jan Solheim og rektor Kari Vårdal har berre gode ord å seie om Tor Totland. Det er ingen tvil om at Totland har vore ein viktig person for miljøet ved Florø ungdomsskule.

Guttorm Glosli og Linnea Smelvær går i Totland sin siste franskklasse. Begge to er krystallklare på at det har vore veldig fint å ha Totland som lærer.

– Alle desse tre åra har vore fantastiske. Vi kunne ikkje ha bedt om ein betre fransklærer enn Tor. Han er alltid engasjert, seier Glosli.

For Glosli har forholdet til Totland blitt ekstra nært. Han ønsker nemleg å studere i Lyon til hausten.

– Han har hjelpt meg veldig på vegen, og denne skulen i Lyon er ei stor moglegheit for meg.

– Eg fekk lese eit anbefalingsbrev som Tor hadde skrive då eg søkte meg inn på skule i Frankrike. Det var rørende, seier Glosli.

Ein æra er over

Til sommaren går Totland av i full pensjon etter å ha jobba som lærar sidan 1977. Sjølv om kvardagen hans vil vere fri for obligatoriske gjeremål, har Totland mange ting han vil gjere.

– No vil eg og kona stå mykje friare til å be-

Det kan jo hende at
eg tar tilfeldige timar.
Det er ikkje umogleg.
Det spørst jo om dei
har behov for meg.

søke døtrene og barnebarna våre. Vi har også ei hytte i Stavang som eg kan besøke oftare. Utanom det skal eg framleis trene og gå på kafé og restaurant for å treffe folk. Tida er ikkje noko problem. Eg kjedar meg aldri, seier Totland. Nyleg var Totland på Gran Canaria tre veker, og det gav meirsmak.

– Det er fantastiske turmoglegheiter. Det å gå i kortbukse og singlet, medan vinteren herjar her heime. Nei, det kan godt hende eg vil reise på flei e langferder.

Sjølv om Totland går av med pensjon, utelukkar han ikkje at han skal undervise meir på Florø ungdomsskule. For Tor Totland er først og fremst glad i folk.

– Det kan jo hende at eg tar tilfeldige timar. Det er ikkje umogleg. Det spørst jo om dei har behov for meg, seier Totland og ler.

FYLKESÅRS-
MØTENE

2023

Demokratimaraton, benke-
forslag og slående skjønne
vedtak. Bli med til årsmøtene
i Utdanningsforbundets
fylkeslag. »

«Økt bemanning
og økt pedagognorm vil koste,
men vi har ikke råd til å la være.
Barna er vårt fremtidige oljefond.»

Gunn R. Tednes-Aaserød
avtroppende leder, Rogaland

«Vi må få eit
arbeidsliv der ein ikkje
vert sjukmeld eller får lyst
til å byte jobb.»

Eyvinn Magnus Solberg
vidaregåande opplæring,
Møre og Romsdal

«Skolen er
underfinansiert, og det
betyr at vi sliter med å få gjort
jobben vi er pålagt etter
Kunnskapsløftet 2020.»

Raymond Olsen
lærer, Buskerud

Last ned appen vår,
og få med deg siste
utdanningsnytt, og alt
fra fylkesårsmøtene

Utdanningsnytt

UTDANNINGSNYTT

ØSTFOLD

– Vi skal jobbe for å bli et sterkt lag

Mer informasjon om voldsparagraf som beskytter lærerne og kompensasjon for privat mobilbruk er noe av det som ble diskutert i Østfold.

Tekst og foto: Sonja Holterman

2.–4. mai i Sarpsborg holdt Utdanningsforbundet Østfold sitt første møte. Fylkeslaget gjenoppstår som ett av tre som følge av oppdelingen av Viken. Mari Bjerke fra Halden ble valgt til leder, mens Wenche Pereira fra Sarpsborg blir nestleder.

– Vi skal jobbe for å bli et sterkt fylkeslag, sa Pereira.

– Hva vil det si å være et sterkt fylkeslag?

– At vi får fram sakene våre medlemmer mener er viktige.

Noen av sakene under møtet var vold mot lærere, kontaktlærerens utfordringer, mobilbruk og arbeidsvilkårene for alle lærere.

– Lærere har særskilt vern mot vold

Flere lærere i Østfold har de siste årene blitt utsatt for elevvold. Lærer Merete Henden tror mer informasjon kan snu den negative trenden.

– Lærere har et særskilt vern i loven, men paragrafen er altfor lite kjent, sa hun.

Hun viste til paragraf 265 i straffeloven: «Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som ved trusler søker å påvirke yrkesutøvelsen til en person fra en særlig utsatt yrkesgruppe.»

I lovteksten nevnes tre yrkesgrupper der én er «personer som har ansvar for opplæring i grunnskole eller videregående skole».

– Blir foreldre og elever informert om at det faktisk er straffbart å true en lærer, tror jeg det ville virket forebyggende, sier Henden, nyvalgt til fylkesstyret og engasjert i arbeidet mot vold mot lærere.

Bruk av privat mobil

Møtet foreslo også en fast kompensasjon for å

Wenche Pereira og Mari Bjerke er den nye lederduoen i Østfold.

bruke privat mobil på jobb. Lokallagsleder for Skiptvet, Jørn Tangstad Gulbrandsen, mente at så lenge lærere ikke klarer å gjøre jobben uten mobiltelefon, må de også kompenseres for den.

Forslaget kom fra flere lokallag og ble vedtatt.

SARPSBORG
2.–4. mai

Hva er den viktigste saken for deg?

Agnethe Knudsen (46)

styrer i Luenbakken
barnehage i Moss

– Bemanningsnorm i barnehagen. Vi nærmer oss en bemanningskrise. Det blir vanskeligere og vanskeligere å rekruttere.

Dag Olav Fiske (49)

lærer ved Malakoff
videregående skole i Moss

– Bemanningsnorm i videregående. I dag kan kontaktlærere ha ansvar for 30 elever, og det er for mange. Lærerne klarer ikke å følge opp alle. På yrkesfag har læreren ansvar for maksimalt 15 elever. Slik skulle det være på studiespesialiserende også.

Cathrine Strand Bjørnland (52)

voksenopplæringen i Moss

– Voksenopplæringens representasjon. Det blir diskutert, noe jeg er veldig glad for. Der jeg jobber er de fleste i Utdanningsforbundet. Da bør vi også være representert der.

AKERSHUS

Gro Iren Abrahamsen ble valgt som fylkesleder på årsmøtet, som ble holdt i Vettre i Asker. I bakgrunnen påtroppende nestleder Lars Elvethun Torskenes.

Vil sikre uttelling for utdanning

VETTRE
23.-25. mai

Utdanning må lønne seg også for barnehagelærere, krever Utdanningsforbundet Akershus.

Tekst og foto: Harald F. Wollebæk

Mens det sentrale avtaleverket gir lærere i skolen økt lønn hvis de tar lengre utdanning, er ikke barnehagelærere sikra noen tilsvarende lønsmessig gevinst. Fylkesårsmøtet til Utdanningsforbundet Akershus 23.-25. mai vedtok å jobbe for at også barnehagelærerne skal omfattes av et slikt sentralt kompetanselønssystem.

Utdanningsforbundets lokallag i Lillestrøm, Asker og Vestby hadde sendt inn forslag om dette, som gikk gjennom enstemmig og uten debatt på fylkesårsmøtet.

– Dette er noe vi er unisont enige om, konstaterer Lene Skjønhaug og Alexander Fjellestad i Utdanningsforbundet Lillestrøm.

– Hvor mye vil en barnehagelærer med mastergrad kunne tjene på at dette blir en del av en sentral avtale?

– Barnehagelærere stopper i dag på 569.100 kroner med 16 års ansiennitet i tariffområde KS. Hvis man følger kompetanselønssystemet for lærere, kan en barnehagelærer med tittel lektor med tillegg oppnå en årslønn på 741.000, sier Alexander Fjellestad.

Lene Skjønhaug peker på at barnehagene har økt behov for ekstra kompetanse, for eksempel innen spesialpedagogikk og språkutvikling.

– Når man tar slik utdanning som kommer barnehagene til nytte, bør det være en selvfølge at man får betalt for det også, sier Lene Skjønhaug.

Årsmøtet vedtok dessuten å arbeide for at det skal gi lønsmessig uttelling også for videreutdanning som ikke direkte fører til en ny grad eller stillingskode.

– Det vil dermed også omfatte barnehagelærere som ikke tar mastergrad når de videreutdanner seg, påpeker Alexander Fjellestad.

Utdanningsforbundet Akershus gjenoppstår som fylkeslag 1. august. Gro Iren Abrahamsen fra Frogn ble valgt til fylkesleder, mens Lars Elvethun Torskenes fra Lillestrøm blir nestleder.

Hva er den viktigste saken for deg?

Sindre Renny Wigre (35)
videregående opplæring, Lillestrøm

– Økt tid til kontaktlærerfunksjonen i videregående opplæring og voksenopplæringen. Tida som er satt av, må være en reell beregning av hvor mye arbeidstid som faktisk går med.

Kari Hanne Abisgaard (60)
grunnskole, Jevnaker

– Det må bli gode kompensasjonsordninger for bruk av egen mobiltelefon i jobben. I dag blir vi pålagt å bruke vår egen telefon, og det er også direktiver om hva slags apper man skal ha.

Jane Silvester Lomax (60)
videregående opplæring, Bærum

– Bemanningen i barnehagene må bli bedre. For å forebygge frafall i videregående må man starte i barnehagene. Da må de få tilstrekkelig med ressurser.

BUSKERUD

Frem og tilbake – like langt

Tre fylkeslag; Buskerud, Akershus og Østfold, ble til ett, for så å bli til tre igjen. Ganske strevsomt, men mye god læring, forteller han som ledet det hele.

Tekst og foto: Tore Brøyn

– At man oppretter og legger ned et fylkeslag i samme periode, har vel aldri skjedd før, sier Johannes Bjørseth Aagaard.

Selv har han hatt en ledende rolle, først et halvt år som leder i Buskerud, så leder for Viken, og nå er han igjen nyvalgt leder for Buskerud.

– Viken var stort. Vi skulle dekke medlemmer fra svenskegrensa til langt opp på fjellet, i alt 34 000 medlemmer og tusen tillitsvalgte, sier Aagaard.

Ved sammenslåingen ble han leder for et fylkeslag med store ressurser; 18 frikjøpte tillitsvalgte på fulltid og 8 ansatte i sekretariatet.

– Det var svært tilfredsstillende så lenge det varte. Vi opplevde å få et svært høyt faglig nivå og fikk det hele til å fungere bra. Men så kom koronaren. Det kunne vært spennende å ha sett hvor langt vi ville ha nådd hvis det ikke var for den, sier han.

Utdanning spør om det ikke har vært mye frustrasjon over først å venne seg til å bli store, for så å reversere hele prosessen, men Aagaard ønsker heller å snakke om muligheter og de gode erfaringene de tross alt har fått med seg.

– Det er klart at det hele ikke ble slik vi hadde tenkt, men jeg har vært nøye med ikke å legge for mye vekt på slitasje og friksjon, selv om det krever sitt både å slå sammen og skilles når man er tre fylkeslag med ulike kulturer. Slik er det bare, når man arbeider i en organisasjon. Alt i alt er jeg fornøyd. Vi har lært svært mye i denne tiden og opparbeidet gode relasjoner. Det skal vi ta med oss videre. Vi har også med oss en flott fane som det står «Viken» på, men den må vi kanskje selge på Finn.no, avslutter han og ler.

SUNDVOLLEN
10.–12. mai

Johannes Bjørseth Aagaard, nyvalgt leder i Buskerud, har mye positivt å si om tidligere Viken fylkeslag.

Hva er den viktigste saken for deg?

Lisbeth Auraas Olerud (79)
pensjonist, Lunner

– Representasjon i UDF, for eksempel at pensjonistene skal være representert i alle ledd, og at vi har en jevn fordeling av kvinner og menn.

Prods Kristian Brattgjerd (32)
lærer ved Åsiden videregående skole, Drammen

– Kravet om bare 12 elever i klassen på yrkesfag er viktig, men også problematisk. For lærere i kroppssøving kan det bli litt vel få elever når man skal organisere aktiviteter.

Raymond Olsen (45)
lærer ved Marienlyst ungdomsskole, Drammen

– Ressurssituasjonen i skolen. Vi trenger utstyr, rom og bemanning. Skolen er underfinansiert, og det betyr at vi sliter med å få gjort jobben vi er pålagt etter Kunnskapsløftet 2020.

INNLANDET

Årsmøtet ga stor applaus til forslaget om lokallagsleder Linn Therese Myhrvold som nestleder sentralt i forbundet.

Vil ha totning som ny nestleder

Det ble trampeklapp da Linn Therese Myhrvold ble foreslått som ny nestleder i Utdanningsforbundet. Om fire år vil fylkeslaget helst se henne som leder.

Tekst og foto: Kirsten Ropeid

Naboen, Kjersti Fremstad fra Vestre Toten lokallag, reiste lederen i Østre Toten lokallag, Linn Therese Myhrvold, som kandidat til lederverv i forbundet. Dette var siste sak på sakslista, så hun sørget slik for at årsmøtet i Utdanningsforbundet Innlandet avslutta med full applaus.

– Klok, faglig sterk, ydmyk og uredd, ambisiøs og lysten på ansvar, sa Fremstad om Myhrvold.

«Leder» ble også stikkord i flere sentrale debatter på fylkesårsmøtet.

– Når sjukefraværet i barnehagen blir 15 prosent og du ikke har penger til vikar, da har ikke styrer tid til pedagogisk ledelse, sa Torill Eriksen Myhrstuen fra fylkesstyret under debatten om en

underfinansiert utdanningssektor.

Lederrollen mister sin autoritet når oppgavene vokser og penga minker, ble det sagt flere ganger.

– Men når overføringene er for knappe til å følge opp lov og læreplan, må rektor bestemme hvem av de sårbare barna som ikke skal få det de trenger, sa Erik Grimsbø, rektor ved Gjøvik skole.

I debatten om laget rundt eleven mente rektor Kjell Erik Vingebacken at et tettere samarbeid med flere fagfelt ikke fungerer uten sterkere skoleledelse. Skoleledelsen er allerede nå for svak til å håndtere dagens krav og forventninger, mener han.

Fylkesleder Thore Johan Nærbøe advarte mot å peike på helsesektoren som sluket der penger som burde gått til utdanning, havner.

– Ikke kritiser helse, krev at det tas penger fra andre steder, sa Nærbøe.

Nærbøe og Torill Beitdokken ble gjenvalgt som henholdsvis leder og nestleder i fylkeslaget. Aslak Stensrud, som var foreslått til begge vervene, tapte voteringene, men ble valgt som styremedlem.

Hva er den viktigste saken for deg?

Silje Nathalie Luvåsen (30)
Pedagogstudentene

– Lærerrolla og laget rundt barnet, eleven og studenten. Det er midt i kjerneområdet for vårt arbeid i PS.

Linn Therese Myhrvold (34)
Østre Toten, grunnskole

– Lærerrolla og laget rundt barnet, eleven og studenten. Grensa for hvor vårt ansvar går, er viktig.

Berit Østmoe (65)
Elverum, videregående

– Å styrke kontaktlæreren. Klasserommet er ikke lenger en læringsarena, men et rom for generell ivaretaking. Kontaktlærers rolle er blitt uklart.

VESTFOLD

– Vi må få slutt på gratisarbeidet

Borttelling av undervisningstimer for lærere i videregående må opp på landsmøtet, mener fylkeslaget i Vestfold. – Hvis ikke, tror jeg det blir opprør, sier Anne Yun Rygh.

Tekst og foto: Jørgen Jelstad

– Vi må tørre å ta denne debatten på landsmøtet, for dette er en kampsak for lærerne i videregående, sier Rygh, som sitter i fylkesstyret i Utdanningsforbundet Vestfold.

Hun sier de nå har jobbet i fle e fylkeslag for å få en felles stemme inn mot landsmøtet.

– Dette er en av de viktigste sakene for fylkesstyret. Vi når ikke fram overfor skoleeierne, og problemet blir bare verre og verre.

– Stjeler timer

Problemet kalles planlagt bortfall av undervisningstimer, og det gjelder fle e fag på videregående. Men på møtet diskuterte de spesifikt faget Yrkesfaglig fordypning for de yrkesfaglige utdanningsprogrammene (YFF).

Elevene har rett til et visst antall undervisningstimer fra faglærere, men når elevene er ute i praksis, velger skolene å ta bort timene til lærerne i perioden. Det til tross for at de skal følge opp eleven også i praksis.

Dermed kan skolen kreve at lærerne bruker denne bortfalte undervisningstiden til noe annet, for eksempel et fag for en ekstra klasse.

– Dette er å stjele timer fra elevene og fra lærerne. Det er å gjøre undervisningen vesentlig dårligere, tordnet Åge Hvitstein fra Sandefjord fra talerstolen.

– Sparer penger

Anne Yun Rygh sier denne praksisen begynte i Vestfold og har fått bre om seg.

– I YFF betyr det at lærerne ikke får møtt elevene ute i praksis eller fulgt dem opp slik de skal.

Slik sparer fylkeskommunene mye penger, for

– Vi vil få løftet dette inn i «Vi utdanner Norge», sier Anne Yun Rygh.

de kan ansette færre lærere.

– Pliktoppfyllende lærere gjør oppfølgingsjobben allikevel, selv om de ikke får satt av tid til å gjøre det. Skal vi få stanset dette, må alle lærere slutte å gjøre denne jobben gratis, sier Rygh.

SANDEFJORD
9.-10. mai

Hva er den viktigste saken for deg?

Tarjei Solum Grimstad (45)
lærer og hovedtillitsvalgt
i Tønsberg kommune

– Å styrke lærerrollen og handlingsrommet til læreren. Vi må bygge lag rundt læreren og elevene. Jo større laget rundt er, jo mer tid får lærerne til å være lærere.

Ingunn Solberg (45)
lærer i videregående
i Holmestrand kommune

– Lærerutdanningen må bli mer allsidig. Nå blir det for spesialisert også for de laveste trinnene. Og vi må ha en øvre grense for undervisningsgruppene i videregående.

Henriette Fjeld (44)
pedagogisk leder i barnehage og
hovedtillitsvalgt i Færder kommune

– God bemanning i barnehagen i hele åpningstiden. Og lønn for utdanning for barnehagelærere, slik som i skolesektoren.

TELEMARK

De var en lederduo i det sammenslåtte fylket. Nå er Lars Kristian Waale valgt til leder i Vestfold, Solveig Hals til å lede Telemark.

Skilles som venner

Telemark og Vestfold splittes, men leder og nestleder skilles som venner og har lært av hverandre.

Tekst og foto: Marianne Ruud

Da Utdanningsforbundet Telemark holdt fylkesårsmøte var det med litt ambivalens. For skilsmis- sen med Vestfold er ikke bare lykkelig.

– Ved sammenslåingen for fire år siden opp- laget vi at vi hadde ulike systemer og rutiner og forskjellige arbeidsmåter. Men vi klarte å sam- kjøre oss og finne gode løsninger. Da er det rart å splittes igjen. Men vi skal klare dette kjempefint. Jeg er topp motivert, sier nyvalgt fylkesleder i Telemark, Solveig Hals.

Lars Kristian Waale, nestleder i det sammen- slåtte fylkeslaget, synes også skilsmis- sen er litt vemodig. Samtidig er han som nyvalgt fylkesleder i Vestfold også topp motivert.

Også nyvalgt nestleder i Telemark, Morten Rø- geberg Cowles, snakket om oppsplittingen:

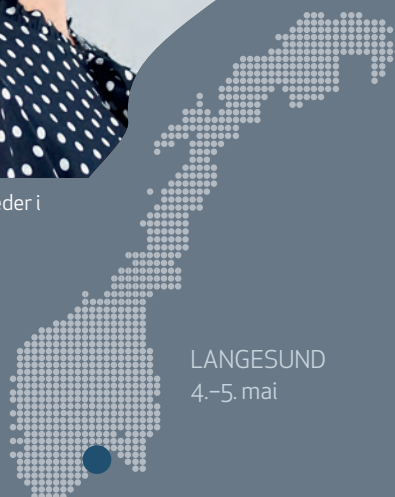
– Idet fylkeslaget deles i to nygamle fylker, starter vi ikke med blanke ark, men tar med oss erfaringene fra de siste fire årene.

Om arbeidet framover sa Cowles: – Forbundet skal være tydelige på hvilke begrensninger tester har og hvordan de skal anvendes, slik at institusjo- nene våre kan ivareta et helhetlig læringssyn og mandat der dette presses av en forenklet resul- tatforståelse. For å møte barn, unge og voksnes behov må lærerne ha et profesjonelt handlings- rom. Alle lærere skal inngå i et profesjonsfelles- skap bygget på teori, forskning og utviklingsar- beid, og på erfaring.

Vold og trusler i skolen var noe Solveig Hals tok opp i sin innledning. Hun sa at både lærere, barnehagelærere og ledere opplever skole- og barnehagehverdagen som utrygg, med liten eller ingen mulighet til å avverge farlige situasjoner.

– Elever har det ikke bra, lærere og ledere man- ger verktøyene de trenger. Regjering og storting leverer heller ikke i utkastet til ny opplæringslov.

Hals etterlyste kompetanse når det gjelder vol- delig adferd, forebyggende tiltak, hjelp til familier og tilrettelegging for elever som trenger det.

LANGESUND
4.-5. mai

Hva er den viktigste saken for deg?

Inger Donald (51)

barnehagelærer, Maristien barnehage i Porsgrunn

– Full bemanning hele åpnings- tiden. Ekstra ressurser til barn med behov for spesielle tiltak og gode systemer for å melde avvik.

Tone Torgersen Olsen (41)

lærer, Helle skole i Kragere

– Jeg jobber på 2. trinn. Vi har behov for to lærere på trinnet og tilgang til spesialpedagog for barn som trenger ekstra oppfølging. Jeg brenner også for tidlig kartlegging og tidlig innsats.

Anita Sivertsen Holmen (40)

lærer, Skien videregående skole

– Vi må ha nok bemanning og gode systemer for å bekjempe vold og trusler i skolen. Opp- læring av personalet trengs. Vi trenger også laget rundt eleven.

Frisk debatt om lønnsforskjellene

Debatten om lønnsforskjeller mellom adjunkter med tillegg og lektorer engasjerte mange.

Tekst og foto: Ståle Johnsen

Lønnsforskjellen mellom topplønnen til adjunkter med tillegg og lektorer utgjør nå ca. 55.000 kroner, en sum de fleste mente var i største laget.

Tor Anders Råbu fra fylkesstyret poengterte i sin innledning at adjunktene kommer til å være i skolen i flere tiår til, og skolen er avhengig av at disse føler at deres brede kompetanse verdsettes. Nå føler de seg lønsmessig nedprioritert.

Atle Oanes, Kristiansand, hevet imidlertid en advarende pekefinger: – Hvis Utdanningsforbundet vil prioritere adjunkter med tillegg framfor lektorer, risikerer forbundet at en hel drøss med nye lektorer sendes rett i armene på Norsk Lektorlag. Det kan vi ikke gjøre!

Kristiansand-leder Karianne Sørtveit sa at hun støttet saken, men la til: – Vi risikerer å miste lektorene til Lektorlaget hvis det oppleves som om organisasjonen ikke ser den innholdsmessige forskjellen mellom adjunkt- og lektorutdanningene.

Årsmøtet vedtok også en resolusjon om vold, trusler og trakassering i skolen. I resolusjonen ble betydningen av å sikre lærernes lovfestede rett til et forsvarlig arbeidsmiljø, understreket.

– Når ansatte utsettes for vold, trusler og trakassering, innebærer dette brudd på arbeidsmiljøloven. Risikoen er langt høyere for lærere i skolen enn for andre arbeidstakergrupper, og tallene er økende, sa Råbu.

Karianne Sørtveit viste til at oppmerksomhet om dette nytter. Blant annet har det nylig ført til tilsyn fra Arbeidstilsynet ved fem skoler i Kristiansand. Hun la til at man må se dette i samband med utfordringer ved å rekruttere lærerstudenter og beholde dyktige lærere i klasserommet.

Silje Gran Aanensen overtok ledervervet etter Ottar Stordal. Ny nestleder er Eilin Ask Dugstad.

KRISTIANSAND
9.-11. mai

– Vi kan ikke sende en hel drøss med lektorer rett i armene på en forening som Norsk Lektorlag, advarte Atle Oanes.

Linda Eide fra NRK holdt foredraget «Klinkande uklårt – Godt språk, klar tale, kvifor går det så ofte gale?».

Hun serverte mange forslag til hvordan skrive konkret og høstet mye latter for eksempler på ubehjelpelig administrasjons-norsk, aller mest annonsen fra skolen som trengte ny norsklærer: I annonsen stod det at man søkte etter «norsk lærer»!

Hva er den viktigste saken for deg?

Harald Bjørlov (76)

leder av sentralt pensjonistråd og pensjonistrådet i Agder

– Å få diskutert lærerrollen og lærerprofesjonen.

Maria Dalen

lærer ved Sam Eyde videregående skole i Arendal

– Å sikre nok ressurser til yrkesfaglig fordypning, og å få slutt på praksisen med «borttelling» av timer.

Runar Bråndland

pedagogisk leder i Fergefjellet barnehage i Kristiansand

– Å sikre god nok bemanning i barnehagene.

ROGALAND

Elin Djuve (til høyre) ble valgt til ny leder av Utdanningsforbundet Rogaland, mens Karin Elisabeth Kaald Wathne ble gjenvalgt som nestleder, en posisjon hun har hatt siden 2015.

Bemanning i brennpunktet

– Økt bemanning og økt pedagognorm vil koste, men vi har ikke råd til å la være. Barna er vårt fremtidige oljefond.

Tekst og foto: Ståle Johnsen

Det sa avtroppende leder, Gunn Reidun Tednes-Aaserød under fylkesårsmøtet i Rogaland. Hun sa også at det er en skam at man ikke greier å rekruttere nok barnehagelærere. Fylket er blant de tre dårligste fylkene når det gjelder andel barnehagelærere, kun «slått» av Oslo og Viken.

Utsira-forslag vedtatt

Utsira lokallag hadde levert et forslag om at forbundet bør arbeide for en sentral avtale som sikrer minst to ansatte til stede hele tiden med barna i barnehager med få barn, uansett barnetall. Årsmøtet vedtok å oversende forslaget til

sentralstyret.

Utsira-leder Julie Faldt Faurholt fortalte at ansatte i flere av de minste barnehagene må arbeide alene store deler av dagen, iblant hele åpningstiden. Det vil si at de er helt alene på bygget: – Når ingen andre er i barnehagen hele denne tiden, kan vi ikke sikre barna et godt og trygt barnehagemiljø, sa hun.

– Beskytte lærertittelen haster

Tednes-Aaserød minnet om at de flere ganger hadde advart om sviktende søkertall til lærerutdanningen.

– Jeg er redd krisen forverres uten at vi ser politisk handling og en arbeidsgiver som anerkjenner betydningen av en sterk og relevant lærerutdanning, sa hun.

Hun understreket at den nye opplæringsloven må slå fast at alle lærere skal ha en godkjent lærerutdanning, og at det haster med en beskyttelse av lærertittelen.

STAVANGER
3.–5. mai

Hva er den viktigste saken for deg?

Sebastian Nordvall (39)

leder i Klepp, frikjøpt skoleleder

– At barnehagelærere skal få den samme lønnsmessige uttellingen for videreutdanning som alle andre lærere, og sikre at lærere i barnehagen får like gode vilkår for videreutdanning som lærere i skolen.

Beate Petterson (36)

leder i Gilja barnehage, Gjesdal

– Å sikre full bemanning i hele barnehagens åpningstid. Vi må jobbe både for 60 prosent pedagognorm og en bemanningsnorm som sikrer barna den beste starten på utdanningsløpet.

Bjørn Vaaland

pensjonist, leder pensjonistrådet i Rogaland, tidligere lærer, inspektør og rektor

– Å få diskutert pensjonistenes plass og valgbarhet i Utdanningsforbundet.

VESTLAND

Vil ha særaldersgrense før barnehagelærarar

Lønns- og arbeidsvilkår for barnehagelærarar var tema under årsmøtet til Vestland. Dei krev ny tariffavtale for utvida utdanning, særaldersgrense og betre bemanningsnorm.

Tekst og foto: Marianne Ruud

Norm for bemanning i heile opningstida og tiltak for at barnehagelærarane skal stå i jobb lenger, skapte stort engasjement. Liv Kristin Høydal, Bergen, fremma forslag om ein tilsett per to barn under to år og ein tilsett per fire barn over tre år. Det fekk fleirtal.

Eit forslag frå Aud Karin Oen, Øygarden, om pensjonsalder på 65 år fekk også fleirtal, men ordlyden vart retta til «særaldersgrense».

«Utdanningsforbundet skal arbeide for ei seniorordning der tilsette i kommunale og private barnehagar over 58 år tek imot 100 prosent lønn, men har eit nærvær på 80 prosent i barnehagen» fekk fleirtal. Det vart fremma av Merete Marthinussen Odland, Bergen.

Fylkesstyret ville òg at forbundet skal arbeide for at barnehagelærarane sitt profesjonelle skjønn skal ligge til grunn for kva for pedagogiske verktøy som nyttast for fagleg vurdering av barnet sin trivsel og heilskaplege utvikling. Det støtta årsmøtet.

Innføring av eit kompetanselønssystem for tilsette i barnehage engasjerte sterkt. Fylkesstyret la fram forslag om at kompetanselønssystem i barnehage og fagleg og administrativt støttesystem må prioriterast. Jonas Svendsen, Bergen, ønskte at «å utvide barnehagelærarutdanninga til fire år» skulle strykast. Fylkesstyret ønskte eit vedtak om utviding til fire år. Men Svendsen meinte at Utdanningsforbundet først må få på plass eit kompetanselønssystem for barnehagelærarar, før utdanninga utvidast. Det gjekk årsmøtet inn for.

Fylkesstyret fekk fleirtal for at forbundet i pe-

BERGEN
9.-11. mai

Teknikken fungerte ikkje heilt. Dermed var det opp med delegatskilta for å røyste i viktige saker.

rioden lager ein strategi for varetaking av medlemmer og tillitsvalde i private tariffområde.

Eit framlegg om å krevje at alle som utfører oppgåver som i lov og forskrift vert omtala som pedagogisk leiar sine oppgåver, vert tilsett i denne koden og lønna som pedagogisk leiar, fekk støtte.

Leiar Steinar Strømsli og nestleiar Mildrid Kronborg Økland fekk fornya tillit.

Kva er den viktigaste saka for deg

Samantha Gamboa (33)
barnehageleiar, Kidsa Bernehage
Ytre Arna, Bergen

– Bemanningsnorm i heile opningstida med ein tilsett per to barn under to år og ein tilsett per fire barn over tre år.

Dag Hugaas (57)
områdeleiar i Fana, Bergen

– Styrke leiarressursen og prioritere laget rundt leiarane. Med fleire oppgåver knytt til tilsyn og kapittel 9A i opplæringslova treng vi det.

Tom Erik Sekse (34)
lærer, Fedje skole, Fedje

– Betre lønn til kontaktlærarane og arbeidet med å skape eit trygt arbeidsmiljø og læringsmiljø.

MØRE OG ROMSDAL

Ina Enoksen (til venstre) blei vald til ny fylkesleiar, medan Orlaug Bjørdal Kårstad blei ny nestleiar.

Krev politiske grep mot lærarflukt

Klar melding frå Utdanningsforbundet Møre og Romsdal: Politikerar på alle nivå har ansvar for at lærarar ikkje flyktar frå skulane og barnehagane.

Tekst og foto: Harald F. Wollebæk

Debatten om korleis fleire lærarar skal bli verande i yrket, enda med ei skarp fråsegn frå fylkesårsmøtet. Det blei mellom anna vist til Respons analyse si spørjeundersøking etter streiken i fjor haust. Der svara 71 prosent av dei spurde at dei anten har søkt eller vurderer å søke seg bort frå læraryrket.

Elisabeth Strømmen, Ålesund, sa ho var redd for framtida til barnehagane. Ho peika mellom anna på søkjartala til barnehagelæruddanningane, som gjekk ned med 16,5 prosent i år etter eit endå større fall året før.

– I mine 30 år i barnehage har eg aldri opplevd at det var sett inn vikar for pedagogisk personale. Skal vi få ungdommen til å velje dette yrket, må vi sikre at det er nok personale, slik at dei får tid til å gjere dei lovpålagde oppgåvene, sa ho.

John Helge Larsen frå Fjord kommune starta med ei kjærleikserklæring til yrket sitt. Men den siste tida har han merka ei radikal endring: Han opplever ei kjenslemessig belastning over lengre tid, som er vanskeleg å få tatt ned.

– Det er inga tvil om at det er stor forandring i elevgruppa, når det gjeld det faglege, åtferda og evna til å ta ansvar, sa han.

Til leiaralet hadde valkomiteen levert ei delt innstilling. Det enda med at Ina Enoksen frå Ålesund blei vald til ny fylkesleiar med 80 røyster, medan Paul Ivar Pedersen fekk 42. Ny nestleiar vart Orlaug Bjørdal Kårstad frå Ørsta, som vart fremja som benkeforslag. Ho fekk 67 røyster, medan Hege Henden Nørbech, som var valkomiteen sitt framlegg, fekk 57.

Kva er den viktigaste saka for deg

Eyvinn Magnus Solberg (41)
vidaregåande opplæring, Ålesund

– Flukta frå læraryrket. Vi må få eit arbeidsliv der ein ikkje vert sjukmeld eller får lyst til å byte jobb. Ingen skal forlate læraryrket på grunn av arbeidsmiljøet.

Malin Andersen Svarstad (23)
student, Høgskulen i Volda

– Rettleiing under læruddanninga må lovfestast. I dag er det svært varierande. Det syner seg at dei som har hatt rettleiing, i større grad blir verande i yrket.

Knut Ståle Morsund (58)
grunnskule, Molde

– Å verne lærartittelen. Andre yrke med profesjonsutdanning har ei slik ordning. Det er på høg tid at lærarane også får verna tittelen sin gjennom utdanninga. Det vil vise at læraryrket er ein jobb som blir sett pris på.

GEIRANGER
9.–11. mai

TRØNDELAG

Vil ha leder inn i sentralstyret

Trønderne foreslår sin egen fylkesleder Geir Røsvoll som nestleder i sentralstyret som velges til høsten. – Jeg ser det, sier Røsvoll, og det er det han har å si om den saken.

Tekst og foto: Kari Oliv Vedvik

Den andre nestlederen håper Trøndelag UDF skal bli Ann Mari Lorentzen, som i dag sitter i sentralstyret. Og uansett utfall i den sentrale kampen, står Geir Røsvoll støtt i fylkeslaget. Han ble gjenvalgt som leder, og Hilde Lein nestleder, uten motkandidater.

En av sakene trønderne diskuterte var laget rundt eleven. En av dem som mener at hun bruker mye tid på oppgaver som tidligere ble løst av andre, er Lisa Beth Waterloo Laugtug (37). Hun er lærer for en 1. klasse ved en skole i Trondheim.

Da elevene hennes hadde laget noen digre snømenn i skolegården i vår, fikk hun en uventet oppgave.

– Jeg fikk beskjed om at snømmennene måtte fjernes hvis asfalten skulle bli feid. Det føltes ikke helt som en oppgave lærerne skal gjøre, men jeg måtte bare finne meg en spade, sier Laugtug.

Hun mener andre yrkesgrupper har klarere instruksjoner for hva de skal gjøre og hva som ikke er deres oppgave.

– Renholderne hos oss skal ikke tørke støv over 80 centimeter, for å spare skuldrene sine. Fint for dem, men hvem skal da gjøre det? De tørrmopper også gulvene, men mine førsteklassinger søler. Blir det ikke vasket, kommer en fin sti med sukkermur inn. Gøy å studere mur én gang, men er de der stadig vekk, er det en del av mine elever som heller bruker tid på å studere dem enn å lære bokstaver, sier Laugtug.

Hun anslår at hun daglig bruker minst 20 minutter på å rydde og vaske. Noen dager mer, noen dager mindre.

Hun trives for øvrig i jobben som lærer og liker seg godt som lærer for 1. klasse:

– Det er helt fantastisk, men heftig, sier hun.

STJØRDAL
3.-4. mai

Leder Geir Røsvoll og nestleder Hilde Lein ble gjenvalgt. Møtet foreslår Røsvoll som nestleder sentralt til høsten.

Hva er den viktigste saken for deg?

Gunn Tove M. Hasselø (60)
styrer, Melhus

– Vi har et så viktig oppdrag i barnehagen, så det å sikre nok bemanning er den viktigste saken.

Eskil Opdal (32)
barnehagelærer, Malvik

– Jeg prøver å ta stilling til alt, men er mest engasjert i saker som skal gi opplæring i det lange løpet, fra barnehage og oppover.

Viggo Selen (54)
adjunkt i videregående, Fosen

– Å få representanter inn i ulike råd og styrever som snakker videregående og da særlig yrkesfag sin sak.

NORDLAND

Hilde Grønnerød Høgseth og Lasse Hanssen kjemper for timene til lærere i yrkesfaglig fordypning.

Kjemper for lærertimene

Yrkesfaglig fordypning (YFF) i videregående er et fag der lærerne stadig opplever å ikke få tildelt alle timene i faget, ifølge to av delegatene.

Tekst: Paal Svendsen

– Vi ønsker at dette med yrkesfaglig fordypning skal tas opp som en sak på landsmøtet i Utdanningsforbundet i november og har fått enstemmighet her på fylkesårsmøtet i Nordland til å sende saken videre, sier Lasse Hansen fra Vestvågøy.

Han forteller at kollegene hans ved Vest-Lofoten videregående skole som underviser i naturbruk, restaurant- og matfag, elektro og bygg, opplever å bli nedprioritert år etter år.

Hilde Grønnerød Høgseth fra Polarsirkelen videregående skole snakker om å forhindre frafall.

– Vi jobber beinhardt for at elevene ikke skal slutte. Det henger ikke på greip at vi fratas vilkå-

rene for å undervise i faget, sier hun, og fortsetter:

– Dette er det viktigste faget på yrkesfag. Vi har mange typer elever, og mange elever sliter med å komme seg gjennom skolehverdagen. Vi skal prøve å være tett på elevene. Når de er ute i YFF-faget får de prøvd seg i yrket som de kanskje skal utdanne seg til, sier hun.

Elevene kommer seg også vekk fra skolebenken i dette faget.

– I YFF har vi veldig god og tett kontakt med yrkeslivet, og institusjonene som elevene skal ha praksis i. Vi ser at elevene får større motivasjon når de kommer tilbake.

Hun stiller seg svært undrende til at ledelsene ved videregående skoler rundt om tar fra lærerne rammevilkårene.

Fra delegatene på møtet ble det også sendt et tydelig signal om at redusert leseplikt for lærere på barnetrinnet er noe som landsmøtet til høsten må diskutere.

Leder Anita Karlsen fra Bodø og nestleder Karen Strandenæs fra Narvik fikk fornyet tillit fra årsmøtet. De er begge i grunnskolen.

BODØ
9.–11. mai

Hva er den viktigste saken for deg?

Siri Møller (52)

ass. styrer ved Fjellsøya gårds- og friluftsbarnehage, Brønnøysund lokallag

– Mastergrad i barnehagen. Lærerne i barnehagene må få lønn og arbeidsoppgaver ut fra utdanningen de tar.

Odd Skaland (63)

rådgiver ved Mosjøen vgs., hovedtillitsvalgt i Nordland fylkeskommune

– Yrkesfaglig fordypning. Man leter etter innsparingsmuligheter, og det gjøres ved å kutte i timetallet til lærerne. Det gjør at faget verdsettes lavt.

Morten Rønningen (48)

lærer ved Bø ungdomsskole, lokallagsleder og hovedtillitsvalgt i Bø i Vesterålen

– Lavere årsramme på barnetrinnet. Mange barneskolelærere er slitne. Barnegruppene endrer seg, og disse lærerne trenger et pusterom.

TROMS

Nestleder Anita Richardsen og leder Thomas Nordgård ble gjenvalgt. Sitter de hele perioden, blir de fylkeslederne i UDF som har sittet lengst.

Sorg over oppløst fellesskap

Etter fire år er det slutt mellom Troms og Finnmark i Utdanningsforbundet.

Tekst og foto: Kirsten Ropeid

Fylkesårsmøtet i Troms var bare så vidt over da styremedlemmene i det gamle Utdanningsforbundet Troms og Finnmark savnet hverandre. Utafor hotellet, med koffertene ved sida av seg, sørga de sammen over det oppløste fellesskapet.

De var likevel enige om å fortsette et tett samarbeid over den gjenoppretta fylkesgrensa.

Ett problem som ikke stopper ved fylkesgrensa, er lærermangelen i nord.

– Det er et gap mellom myndighetenes ambisjoner for skolen og barnehagen, og de lokale mulighetene for å nå ambisjonene, slo nestleder Anita Richardsen fast og viste til at søker talla til lærerutdanningene går kraftig ned.

Debatten viste at dette ikke primært er et utkantfenomen. Det ble referert til at det nylig var

én søker til rektorstilling sentralt i Tromsø, og femti søkere til en lærerstilling ved skolen på sykehuset i byen.

Samisk og kvensk opplæring, som denne regionen har et sterkere ansvar for enn andre, ble trukket fram som særlig lidende av situasjonen.

Spørsmålet «hva kan vi gjøre med dette» fikk leder i Tromsø lokallag, Katrine Aursand, til å stille motspørsmål: «Når arbeidsgiver ikke gjør noe, hvorfor skal vi gjøre noe da?»

Samtidig fikk innlegget om at Utdanningsforbundet tydeligere må framheve leik som en viktig del av skolens innhold, sterk støtte.

Og debattantene meinte ikke bare i 1. klasse, men på hele barnetrinnet og ut over det. Leik er barns naturlige væremåte, som skolen må legge til rette for i mye større grad enn i dag, var konklusjonen.

TROMSØ
2.-4. mai

Hva er den viktigste saken for deg?

Tommy Kristoffersen (49)

Kvæfjord lokallag, Rå videregående skole

– En lærerutdanning som utdanner lærere med breiere fagkrets enn i dag. Gjør det igjen mulig å ta praktisk-pedagogisk utdanning etter bachelor og årsstudium. Da demper vi økningen i lærermangelen.

Magnus Westberg (62)

Senja lokallag, voksenopplæringa

– Å løfte voksenopplæringa ut av den store potten «grunnskole». Gi oss en plass mer lik den ledere, eller ansatte i støttesystemet, har. Dette er særlig viktig på små steder.

Gøril Nordmo (40)

hovedtillitsvalgt, Tromsø lokallag, barnehage

– Et sentralt system som lønner barnehagelærere etter utdanning. Nå kan barnehagelærere bli stående på samme lønn uansett hvor mye de utdanner seg. Da risikerer vi at de slutter og tar kunnskapen med seg ut av barnehagen.

FINNMARK

Lederduoen Sissel Breie Henriksen og Leif Pedersen må regne med mange reisedøgn i landets største fylke. Her foran Nordlyskatedralen i Alta.

Lærermangel første oppgave

ALTA
8.–10. mai

Duo som skal lede Utdanningsforbundet Finnmark de neste fire årene, må først og fremst ta seg av lærermangelen.

Tekst og foto: Wenche Schjønberg

Sissel Breie Henriksen fra Alta er nyvalgt leder, mens Leif Pedersen fra Kjøllefjord er ny nestleder. Hun er fra videregående, han fra grunnskolen.

Av politiske saker nevner de både lærermangelen, rapporten fra sannhets- og forsoningskommisjonen som kommer i år, og arbeidsvilkår som sikrer nok barnehagelærere i barnehagene.

– Det er stor mangel på samiske pedagoger, i hele skole- og barnehagesektoren her og særlig i de samiske områdene.

– *Hvordan kan dette løses?*

– Med tålmodighet, og ved å sette vår profesjon i fokus. Politikerne må jobbe for tiltak som virker på hele regionen. Klarer vi i samarbeid med andre å få flere til å flytte til Finnmark, vil det dryppe

også på oss, sier Sissel Breie Henriksen.

De to peker på dårlig vær, hardt klima og høye flypriser som medvirkende til at nye lærere kvier seg for å flytte til Finnmark.

– Som flere sa på årsmøtet, trengs det en hel pakke for å stoppe fraflyttinga, sier Pedersen.

Også rapporten fra sannhets- og forsoningskommisjonen blir viktig for forbundet, siden lærerne har hatt en anselig rolle i prosessen som nå granskes. Her mener duoen at de må være lydhøre for det kommisjonen kommer med.

– Skolering av nye tillitsvalgte blir også vesentlig. Samtidig skal vi gjenoppbygge et nytt fylkeslag, sier Sissel Breie Henriksen.

Fylkeslaget er nytt etter oppsplittingen av Troms og Finnmark: – Det er mange positive sider ved å bli eget fylkeslag igjen, sier lederen.

Hun tenker at det nyvalgte styret må besøke flest mulig lokallag, i seg selv utfordrende i storfylket.

– Det er litt lettere å ta ordet i mindre møter og enklere å bli bedre kjent, sier nestlederen, som også representerer det samiske lærermiljøet.

Hva er den viktigste saken for deg?

Anders Småsund (36)
hovedtillitsvalgt i Båtsfjord

– Å gi lærerne mulighet til å være lærer uansett hvor de jobber. Lærere må fritas fra å gjøre en haug med andre ting.

Emilie Rekdahl (27)
pedagogisk leder i barnehage, Sør-Varanger

– Vi må få økt grunnbemanning i barnehagene. Lærerne i barnehagene må få tid til å gjøre sine egentlige arbeidsoppgaver.

Oddbjørg Hætta Sara (48)
lærer i samisk videregående skole og reindriftsskole, Kautokeino

– Lærermangelen i nord og oppfølging av sannhets- og forsoningskommisjonens arbeid. Lærerne vil være sentrale i det arbeidet. Det er viktig at Utdanningsforbundet har en klar tanke om hvordan det skal skje.

OSLO

Stine Sund, 1. nestleder, nyvalgt leder Marianne Lange Krogh og Bendik Indreeide, 2. nestleder, utgjør Oslos nye ledertrio.

Vil legge press på politikerne

Vurdering, flere pedagoger på første trinn og fullfinansiering av skolen var noen av sakene som ble debattert under årsmøtet til Utdanningsforbundet Oslo.

Tekst: Kari Oliv Vedvik

Oslo-årsmøtet hadde en lang liste over saker de ville uttale seg om for så å sende uttalelsene til politikere og andre beslutningstakere. Noen av sakene var det bred enighet om, som at Oslo-skolen må bli fullfinansiert og at det på første trinn i skolen skal være to pedagoger på 18 elever.

Bestått i stedet for karakterer

Ett annet tema som ble diskutert, var vurdering. 2. nestleder i Oslo, Jorunn Folkvord, mente det kunne være en idé å få bestått på ungdomsskolen og ikke bli målt med karakterer.

Hun markerte også en tydelig motstand mot

nasjonale prøver.

– Jeg har sett en 8.-klassing kaste en stol gjennom klasserommet i frustrasjon over nasjonale prøver. Jeg mener vi bør intensivere innsatsen mot disse nasjonale prøvene. De er på linje med barnemishandling, sa Folkvord.

– Hardt arbeidende elever

Det å vurdere elevene sine og stadig måtte si at de ikke er bra nok, var noe flere av delegatene trakk frem som stressende.

– Kan ikke bestått være bra nok? spurte Andreas Bredal.

Rachel Olsen er lærer ved en spesialskole på videregående nivå.

– Mange av våre elever jobber hardt hele tiden for å bli vurdert både i bredde og dybde. Det kan bli for mye vurdering, mente hun.

I Oslo blir det dessuten et lederskifte. Sittende leder i Oslo, Therese Thyness Fagerhaug går av, og inn kommer Marianne Lange Krogh som ny leder. Med seg i ledelsen får hun Stine Sund som 1. nestleder og Bendik Indreeide som 2. nestleder.

SUNDVOLLEN
8.-10. mai

Hva er den viktigste saken for deg?

Helene Løvseth (45)
lærer, Østensjø

– Barns lek i skolen. Det bør fastsettes og tydeliggjøres for alle at det skal inn i skolen.

Pål Slagsvold (45)
barnehagelærer, Stovner

– Vi må sette inn tiltak i levekårsutsatte områder, både rundt barna, men også familiene trenger bistand.

Vegard Strand (62)
lærer, Holtet

– Gruppestørrelsen innen voksenopplæringen bør være maksimum 15 elever. Den endringen vil jeg ha inn i politisk plattform.

VELKOMMEN TIL UTDANNINGSFORBUNDETS EGET HOTELL I SOMMER

Rabatt for Utdanningsforbundets medlemmer og kjernefamilie
er som følger:

425,- PER PERSON I DOBBELTROM, FROKOST INKLUDERT.

Vi kan tilby eget spa med stort oppvarmet svømmebasseng,
kanoer, paddleboats, SUPboard, egen badestrand, elsykler,
badstuer, uteaktiviteter, frisbeegolf, boulebane m.m.

Book ditt neste opphold på tlf.: 63 95 96 00

E-post: post@hurdalsjoen.no

ARBEIDSLIV

Fantastisk å være lærer!

Debattinnlegg kan ha en lengde på opptil 7000 tegn (inkludert mellomrom). Husk tittel og ingress.

Tips: Både tittel og ingress bør være konkrete og gi uttrykk for en mening.

Oppgi navn og telefonnummer når du sender inn innlegg. Legg gjerne ved et digitalt portrett (minimum 0,5 MB), med navn på den som har tatt bildet.

Redaksjonen forbeholder seg retten til å redigere og kutte i bidragene.

Lønnstapere seks år på rad ... 20 000 tilfeller av vold og trusler mot ansatte i skolene ... Hvem har vel lyst til å søke lærerutdanning med slike overskrifter?

Selvfølger er lønn viktig! Selvfølger er vold mot ansatte uakseptabelt! Selvfølger må en holde trykk på slike saker, men ikke bare dette! Er målet å få flere til å ta lærerutdanning, må en tone ned slikt i media, men samtidig sette søkelyset på dette i andre kanaler, på andre måter, i kulissene. Det må en bedre balanse til!

Jeg har vært lærer i over 30 år og har undervist etter flere lærerplaner: mønsterplanen av 1987, så nye planer i 1997, 2006 og 2020. Det har faktisk vært givende! Jeg har fått anledning til å påvirke innholdet i planene via arbeid på skolen. Det har vært interessant og spennende å oppleve 30 års utvikling, men mye handler om hvordan en tar, forstår og håndterer endringene. De fleste endringer har vært nødvendige, ikke minst for å holde tritt med samfunnet for øvrig.

Jeg er supertakknemlig for å ha fått være en del av dette! Jeg tror faktisk jeg har verdens beste jobb! Jeg har primært jobbet i ungdomsskolen med fagene matematikk, engelsk, kroppsøving, samfunnsfag og ulike valgfag. Det har vært veldig givende! Jeg elsker å jobbe med disse fagene! Jeg får formidle, tilpasse, påvirke, repetere, lære noe nytt, holde meg oppdatert, leke, være kreativ, være ute, være inne, lage quiz, spille sjakk, samarbeide og samarbeide med elever og lærere, foreldre, andre skoler og institusjoner med mye mer. Det er jo gull! Og jeg får faktisk betalt for det! For å gå på tur med elevene, grille pølser og lære elevene noe om det å være ute, lære dem samarbeid med naturen og hverandre. For å delta i kroppsøving og fysisk aktivitet og helse, holde meg i form, og få betalt for det. For å utfordre

elevene på å lære seg engelsk, og samtidig holde min engelsk vedlike, og videreutvikle denne. For å ta dem med på «sofa travels» jorda rundt. Utrolig! Og jeg får betalt for det. For å leke med tall, tegne i Geogebra, bruke graftegner og programmere. For å hjelpe elevene å finne sammenhenger i matematikken. For å hjelpe dem å oppdage historie, politikk og samfunn. For å utfordre dem om psykisk helse. Trøste. For å få dem til å beskrive, forklare, utdype, gi eksempler, reflektere rundt svært mange ting som angår dem, de rundt og hverdagen deres, for å nevne noe. Planlegging, forarbeid og etterarbeid synes jeg også er spennende og givende på sine måter.

Til tider kan yrkeslivet være krevende, vanskelig og utfordrende. Både elevene, foreldrene, rektor og kollegaer kan være utfordrende, som også ulike krav og forventninger, pålegg, møter, rapporter, vurderinger og nye ting.

Men se hvor mye plass det får i forhold til avsnittet over! Får en potensielle unge voksne utdanningssøkere til å se mulighetene framfor begrensningene i dette yrket, da vil vi kunne rekruttere flere lærere. Fokuserer vi mer på det positive, får vi respekt og forståelse for den flotte og viktige jobben vi gjør, og mulighetene som jobben gir! Det igjen vil bane vei for høyere lønninger. Fortsetter vi slik vi gjør nå, er vi bare sytpeiser! Og hva fortjener de?

Torfinn Høivaag
superfornøyd lærer
Oppeid Skole

Meningene dine er viktige for oss!

Send ditt bidrag til:
debatt@utdanningsnytt.no

Fortsetter vi slik vi gjør nå, er vi bare sytpeiser!

Foto: Inger Stenvoll

Jeg tror faktisk jeg har verdens beste jobb! skriver Torfinn Høivaag.

TIL LAILA-BRITH
JOSEFSENS INNLEGG I
UTDANNING 4/2023

Pensjonister bør ha fulle medlemsrettigheter i Utdanningsforbundet

Som medlem i lærerorganisasjoner i over 50 år mener jeg å være meningsberettiget i den pågående debatt om interndemokratiet i Utdanningsforbundet (UDF).

Stemmeretten er en grunnleggende rettighet i et demokratisk samfunn. Den bør også være det i en frivillig organisasjon som UDF, som riktig nok er tuftet på medlemskap grunnet utdanning.

Når Laila-Brith Josefsen nå hevder at stemmerett betyr stemmeplikt, minner det meg om autoritære regimer som et ytterst fåtall i vårt demokrati bekjenner seg til.

Når pensjonistmedlemmene i UDF får stemmerett, vil det være naturlig å forvente at de tillitsvalgte stemmer ut fra en ansvarlighetsvurdering.

Jeg reserverer meg også mot den oppfatning at få av pensjonistene har kjennskap til de saker som kommer til behandling. Jeg tror å vite at kjennskapet til pågående saker er jevnt fordelt i hele medlemsmassen.

I de saker UDF nå står foran, er det viktig at pensjonistene, som utgjør et økende antall medlemmer, har fulle rettigheter innad i organisasjonen.

Til slutt: Jeg er registrert i medlemsregisteret som pensjonist og står for det.

Bjørn Jørstad

ett år i Norsk Lærerlags landsstyre, deltok i stiftelsen av Utdanningsforbundet, sentralstyremedlem der i fem år, hvorav tre år som leder av skolelederseksjonen

LØNNSOPPGJØRET 2023

Universitets- og høyskoleansatte tapte. Igjen.

Utdanningsforbundet ser ikke ut til å prioritere ansatte ved universiteter og høyskoler.

Utdanningsforbundet (UDF) og Unio har godtatt et oppgjør på 5,4 prosent i KS-området, mens så seg fornøyd med 5,2 prosent i staten. Ansatte ved universiteter og høyskoler har over tid kommet dårligere ut, og UDF ser ikke ut til å prioritere denne sektoren.

– Vi krevde reallønnsvekst, at oppgjøret skulle ligge over frontfaget og en prioritering av de med lengst utdanning og lang ansiennitet. Alle disse tre kravene har vi fått gjennomslag for, sa leder i UDF Steffen Handal etter at kommuneoppgjøret endte med ei lønnsramme på 5,4 prosent.

Da det statlige oppgjøret endte med en ramme på 5,2 prosent, det samme som frontfagene, sa visst ikke Handal noen ting. Men Utdanningsforbundet viser til Unios forhandlingsleder Guro Lind som mente at denne potten var «stor»¹.

Så vidt jeg vet er 5,2 mindre enn 5,4. Dette er en slags gjentakelse av 2022, da fjorårets oppgjør endte med 3,84 prosent i staten godtok UDF og Unio oppgjøret. Da en tilsvarende ramme ble tilbudt i KS-området, endte det i streik.

Tjener de ansatte i statlig sektor, særlig i høyere utdanning, i utgangspunktet bedre enn man gjør i kommunene? Nei. Gjennomsnittlig lønn for høyskolelektorer var i 2021 rundt 621.000², en skolelektors gjennomsnittslønn var 40.000 høyere, 671.000³. Førsteamanuensis – ansatte med doktorgrad – har noe høyere lønn, men ofte lavere enn lektorer i kommunal sektor.

Universitets- og høyskolesektoren har altså ikke spesielt gode lønninger og har også hatt en forholdsvis svak lønnsutvikling de siste tiårene sammenlignet med andre grupper⁴.

For min del synes jeg nok ikke at ansatte i høyere utdanning skal tjene mye mer enn de med

Ill. foto: Inger Stenvoll

UDF nedprioriterer universitets- og høyskolesektoren. Dermed søker ikke dyktige fagfolk jobb i lærerutdanningene og annen høyere utdanning. Det taper alle på, skriver Stein Conradsen.

tilsvarende utdanning i grunnskole og videregående skole, men det virker ikke rimelig at man skal tjene betydelig mindre.

Jeg tror ikke at det gjør saken bedre at UDF og Unio i 2022 gikk inn for et lønssystem i staten som i praksis gjør at så godt som all lønn forhandles lokalt, ofte etter innfallsmetoden og med subjektive og/eller uklare kriterier. Enkelte ansatte kan i dette systemet komme veldig dårlig ut⁵.

Alt i alt mener jeg at UDF nedprioriterer universitets- og høyskolesektoren. Konsekvensen er blant annet at dyktige fagfolk ikke søker stillinger i lærerutdanningene og annen høyere utdanning. Det taper alle på.

5,2 er mindre enn 5,4. Jeg har sjekka.

Stein Conradsen

klubblleder i Utdanningsforbundet, Høgskulen i Volda

REFERANSER:

- 1) Unio (2023): Enighet i lønnsoppgjøret i staten. Utdanningsforbundet.no, 29.04.2023.
- 2) Vartdal, R. og Brattli Vold, H. (2022): Lønnsstatistikk 2021: Sjekkt snittlønn for ansatte ved universitet og høyskoler her. Khrono (nettutgaven), 12.04.2022.
- 3) Jelstad, J. (2022): Her er snittlønnen til lærere i skole og barnehage for 2021. Utdanningsnytt.no 28.3.2022.
- 4) SSB/Forskerforbundet: Lønn og tariffavtaler. Lønnsutvikling. Diagram 1: Relativ lønnsutvikling for ansatte i universitets- og høyskolesektoren (1973–2021) Indekser med gjennomsnittslønn for mannlig industriarbeider lik 100
- 5) Unio (2022): Løsning og ny hovedtariffavtale i staten. Utdanningsforbundet.no, 24.05.2022.

5,2 er mindre enn 5,4. Jeg har sjekka.

HØYERE UTDANNING

Yrkesstolthet?

Søkertallet er nok en gang trist lesning, men ikke uventet.

Jeg har vært pedagogisk leder siden 2004 med noen få avbrekk innom skolen og mottakssenter (privat, teamleder). Jeg fikk i «avbrekksperioden» bare bekreftet at «gresset er grønnere på den andre siden». Arbeidstakere ble satt pris på med gode arbeidsforhold og ikke minst lønn, kroner 120.000 over det jeg har i barnehagen. I tillegg fikk jeg en tilpasset turnus som passet meg. At jeg valgte å gå tilbake til barnehagen, er mer fordi jeg er genuint interessert i barnas utvikling og samarbeid med foreldre.

Når det er sagt, kunne jeg aldri anbefalt mine

egne tre barn en vei inn i yrket. Jeg har sagt at de må velge utdanning etter lønn, fordi de skal kunne betjene studielån og ha nok til å leve av. De har alle valgt fornuftig å ta veien inn i det private. Én er fagarbeider og har lik lønn som meg med høgsko-leutdanning og lang ansiennitet, og eldstemann er ufaglært og har bedre lønn. Rettferdig? Det vekker i hvert fall ikke lysten til å ta en bachelor-grad i utdanningssektoren, og samtidig oppnå et studielån i tillegg til boliglån. Yrkesstoltheten skal jeg klare å bevare, men det smerter å ikke kunne anbefale andre til yrket.

Morten Lenes
pedagogisk leder

Jeg kunne aldri anbefalt mine egne tre barn en vei inn i pedagogyrket, skriver Morten Lenes, selv pedagogisk leder siden 2004.

DET LILLE EKSTRA

Gjennom kopieringsavtalen kan skolene supplere læremidlene ved å kopiere fra for eksempel bøker, aviser og innhold på internett. Slik kan lærerne tilpasse undervisningen, være oppdatert, dekke spesielle emner, søke inspirasjon eller skape en personlig vri på et opplegg.

*Vi snakker om «Det lille **ekstra**».*

Kopinor

Les mer på kopinor.no/skole

FRAVÆR I SKOLEN

Fafo-rapport – en hån mot barna

Fafos ferske rapport om bekymringsfullt fravær i skolen har flere vesentlige mangler.

**Kronikk av
Helene Begby**

foresatt til elev i
grunnskolen

**Inger Björne-
Fagerli**

foresatt til elev i
videregående

Illustrasjon
Tone Lileng

Forskningsstiftelsen Fafo har nylig publisert en rapport om bekymringsfullt fravær i skolen, og den er bestilt av Utdanningsdirektoratet (Udir) på oppdrag av Kunnskapsdepartementet. Vi er som foresatte engasjerte i emnet ufrivillig skolefravær, og vi vet hvor sårt vi trenger både oversikt over, og kunnskap om, dette. Vi er derfor takknemlige for at myndighetene tar problematikken med ufrivillig skolefravær på alvor, og at man ønsker å innhente mer informasjon.

Rapporten kalles «Kunnskapsstatus om bekymringsfullt fravær i skolen». Vi finner dessverre at det er flere saker i rapporten som er bekymringsfulle, og vil derfor tydeliggjøre noen av dem. Denne «kunnskapsoversikten» er nemlig meget viktig, fordi den skal ligge til grunn for kommende politiske intervensjoner, råd hos fagfolk og en generell forståelse av hva ufrivillig skolefravær handler om. Den kan derfor ikke stå uimotsagt.

Lite vekt på skolens ansvar

Vi ser på det som en ansvarsfraskrivelse når det i rapporten legges så lite vekt på skolens ansvar som det gjør. Gjennom vårt engasjement og erfaringer fra foreldregruppen for ufrivillig skolefravær opplever vi at konklusjonen til Barneombudet fra 2009 fortsatt lever i beste velgående i dag: «Det er Barneombudets oppfatning at brudd på opplæringsloven, i det omfang som er avdekket gjennom blant annet statlige tilsyn, kun er mulig fordi kommunen løper liten eller ingen risiko når de, bevisst eller ubevisst, bryter opplæringslovens regler». Vi står fast i et system som ikke ivaretar alle elever.

Ufullstendig begrepsbruk

En ting som fremheves i rapporten, er at det er ulike syn på både begrepsbruk og årsaker, og det vil derfor være ulike syn på hvem disse elevene er, og hvorfor de har fravær. Under diskusjonen om begreper ser vi ikke at man har brukt begrepet «ufrivillig skolefravær». Dette er et begrep som foreldre selv har ønsket å bruke på fravær når barnet vil gå, men ikke får det til på grunn av forhold

ved skolen. Når Fafo ikke skiller mellom de ulike årsakene til fravær, blir innholdet meningsløst.

... og ufullstendig kildebruk

Vi ser i litteraturlisten at det er en stor overvekt av forskere som har et adferdsteoretisk utgangspunkt for å forstå fravær. Førsteamanuensene Trude Havik og Jo Magne Ingul er blant annet forkjempere for dette kunnskapssynet. Skolefravær beskrives som at barnet enten unngår noe vanskelig eller prøver å oppnå noen fordeler. Den forståelsen ligger også til grunn for lanseringen av det adferdsteoretiske programmet Back2school, som rapportforfatterne gir plass til. Vi stiller oss undrende til at kritikken av dette programmet ikke er nevnt med ett ord. I stedet for å styrke skolen ser det ut til at myndighetene har en tro på at standardiserte programmer vil løse de omfattende problemene som eksisterer. På denne måten skapes det også rom for aktører med økonomiske interesser.

I denne forbindelse er det verdt å merke seg at litteraturlisten bare inneholder to artikler av professor Marie-Lisbet Amundsen og seniorforsker Geir Møller. I motsetning til et atferdsteoretisk ståsted har de et system- og rettighetsperspektiv.

Ansvarspulverisering

Som foresatte i skolen er vi også opptatt av dette perspektivet, og vi er mindre opptatt av å lete etter de individuelle faktorene, «feil» ved barna og familiene. I Norge har vi en fellesskole, og vi har en opplæringslov som skal sørge for at alle elever skal få ivare tatt sine rettigheter til utdanning. At dette feiler i praksis, får store konsekvenser for elevene som rammes. Vi opplever det derfor som en form for pulverisering av ansvar når man velger å se bort fra skolerelaterte faktorer. Både Barneombudet og statsforvalterne rapporterer om store mengder brudd på barns rettigheter i strid med barnekonvensjonen og norsk grunnlov i forhold til ufrivillig skolefravær. Statens undersøkelseskomisjon for helse- og omsorgstjenesten (Ukom) har gjennom sitt

arbeid med «ungdom med uavklart tilstand» avdekket en rekke risikoområder. Rapporten om Jonas forteller om en stor svikt i både skolen og hjelpeapparatet rundt.

Viktig forskning utelatt

Rettighetsperspektivet er spesielt viktig for barn som har læringsforskjeller, fordi konsekvensene blir så store for dem. Fra et nevrodiversitetsperspektiv (ADHD, autisme, Tourettes) finnes det god forskning av blant annet enhetsleder Ellen Munkhaugen og postdoktor Mona Martnes, «Ufrivillig skolefravær hos autistiske barn». Disse støttes av den nye, omfattende rapporten fra svenske Riksförbundet Attention (interesseorganisasjon for personer med nevropsykiatriske funksjonsnedsettelse). Et fellestrekk her er at de tydeliggjør at skolesystemet fungerer som strukturell diskriminering for tusenvis av elever. Hvordan er det mulig at denne forskningen ikke er tatt med når man skal skrive en kunnskapsstatus på fagfeltet fravær?

Vil ikke leve lenger grunnet systemsvikt

Resultatene fra Sverige er både urovekkende og alarmende. I januar 2022 startet prosjektet «Vägen tillbaka – från skolfrånvaro till skolenärvaro». Den handler om barn med nevroddivergens (blant annet ADHD, autisme, Tourette) som har problematisk skolefravær. Både barn og foresatte er lyttet til gjennom dybdeintervjuer, fokusgrupper og undersøkelser. Barna forteller om skolesituasjoner med mangel på støtte, et utfordrende fysisk skolemiljø, mangel på trygge relasjoner, for å nevne noe. Skolemiljøet, ofte i kombinasjon med sviktende støtte fra helsevesenet, gir dem symptomer på utmattelse, som angst, følsomhet overfor krav, søvnforstyrrelser og nedstemthet.

Mange barn kan etter år med sviktende støtte ikke lenger nærme seg skolebygningen, og flere forteller at de ikke lenger vil leve.

Skolene følger ikke godt nok opp

Foresatte kjemper for at skolen skal forstå, handle og ivareta barnets støttebehov. De forteller blant annet om at de så tidlige tegn på motstand, overganger mellom årskull er problematiske, fordi støtte ofte forsvinner eller tas bort, det er ventetid på kartlegginger og utredninger,

kunnskapen om diagnoser er for lav, samarbeidet er utmattende og det er organisatoriske og ressursmessige utfordringer. Barna har ofte utmattelsessymptomer, og uroen rundt selvmord er stor.

Vi etterlyser grundigere arbeid

Dette er svært alvorlig, og det er på høy tid at man ser på konsekvensene det har for elevene som berøres av manglende oppfølging i skolen. Vi har tidligere prøvd å nå frem med våre stemmer til Udir, men har til nå ikke blitt hørt. Vi har også ventet i spenning på denne rapporten som skulle gi et overblikk over forskning relatert til fraværproblematikk i skolen.

Om det er tilfeldig at mye av forskningen er utelatt, blir kun en spekulasjon fra vår side.

Uavhengig av svaret oppfordrer vi Kunnskapsdepartementet til å bruke litt mer tid på å bygge opp en kunnskapsoversikt som gir et helhetlig bilde av forskning i Norden slik at all forskning relatert til skolevegringsproblematikk (ufrivillig skolefravær) fra Universitet i Sørøst-Norge også inkluderes. Noe annet vil være en hån mot barna.

Vi ser på det som en ansvarsfraskrivelse når det i rapporten legges så lite vekt på skolens ansvar som det gjør.

BANORAMA

Scroll deg gjennom den viktigste kunnskapen du trenger for å ferdes i nærheten av jernbanen.

HVA?

Banorama.no er et digitalt læringsverktøy som gir deg en enkel innføring i kryssing av jernbanen, strøm i nærheten av skinnene og andre smarte tips til hvordan du kan være på den sikre siden.

HVEM?

Vi håper siden kan gi nyttig kunnskap til elever i grunnskole og videregående skole, og samtidig være fin og morsom nok til at både folkehøgskoleelever og rakettforskere har lyst til å scrolle seg gjennom de interaktive plansjene.

Visste du at annonser hos oss sees av 274 000 lesere?

Bestill annonser for 2023 nå

Utgivelsesplan

annonsefrist/utgivelsesdato

- 1 14. desember / 13. januar 2023
- 2 25. januar / 10. februar 2023
- 3 22. februar / 10. mars 2023
- 4 22. mars / 14. april 2023
- 5 26. april / 12. mai 2023
- 6 24. mai / 9. juni 2023
- 7 28. juni / 18. august 2023**
- 8 23. august / 8. september 2023
- 9 20. september / 6. oktober 2023
- 10 18. oktober / 3. november 2023
- 11 15. november / 1. desember 2023

Annonsekontakt:

Mona Jørgensrud i HS Media.
E-post: mj@hsmedia.no

utdanningsnytt.no/annonser

YRKESLIV

Er barnehagejobben kun for unge arbeidstakere?

Vi har ikke råd til å miste flere erfarne og kompetente eldre arbeidstakere!

Utdanningsforbundet i Nannestad mener at barnehagesektoren må legge bedre til rette for at voksne, og godt voksne skal kunne stå lenger i jobb. Vi får tydelig beskjed, både fra enkeltmedlemmer og klubber om at det er et stort problem at mange gir seg tidlig.

I Norge har vi et mål om høy sysselsetting. Litt over 60 prosent av befolkningen jobber heltid, og ca 65 prosent av kvinnene er i arbeid. Mange kvinner jobber i omsorgsykker, som barnehage. Slikt arbeid er krevende på mange måter. Vi må ikke glemme at det er også fysisk tungt. Slitasjeskadene kommer etter mange tiår med tunge løft.

Legges ikke arbeidet bedre til rette, er det vanskelig å stå i yrket til pensjonsalder. Barnehageansatte må gå i alderspensjon 1,5 år før andre sammenlignbare grupper.

Til sammenligning har lærere i skolen seniortiltak for å kunne stå lenger i jobb. Ved 57 år kan lærere få noe redusert undervisningstid, ved 60 år reduseres den 12,5 prosent. Dette hjelper. Her har noen tenkt. Og noen har planlagt for eldrebølgen vi har visst om i mange tiår nå. I mange kommuners arbeidsgiverpolitikk står det noen fine, rundt formulerte setninger om at arbeidstakerne i barnehage har krav på livsfasetiltak og lignende. Men ser vi på pensjonsalderen til ansatte i barnehagesektoren, må vi kunne slå fast at dette holder ikke.

Situasjonen til arbeidstakere i barnehage er presset, og hverdagen er tøff. Barnehage topper statistik-

ken for sykefravær sammenlignet med andre yrkesgrupper. Mange har nok lagt merke til at det ofte er få på jobb ved levering og henting i barnehagene. Det er fordi bemanningsnormen ikke sier noe om at bemanningen må være like god hele dagen. I tillegg sliter styrerne med å få ansatt nok barnehagelærere. Markedet er støvsugd.

Hva bør gjøres? Man kan ha flere hender i arbeid for å avlaste eldre arbeidstakere. Eller man kan gi eldre barnehagelærere mer plantid, det vi si tid til å legge planer og pedagogiske opplegg. Svaret er ofte: Hvordan kan barnehagene legge til rette uten penger? Veldig mange prioriteringer koker ned til økonomi. Spørsmålet er imidlertid om vi har råd til å miste disse svært kompetente, erfarne og modne arbeidstakerne? Vi trenger at flere kan stå i arbeid lenger nettopp på grunn av deres alder og erfaring. Dette er folk som kan sine saker og er vel utprøvd i alle sider av faget, de er gode og trygge medarbeidere, gode veiledere, rett og slett en viktig ressurs i barnehagene.

Vi ønsker en bedre sentral arbeidsavtale som tar dette alvorlig. Vår oppfordring går til både lokalpolitikere og nasjonale myndigheter. Ikke overlat denne utfordringen til overarbeidede styrere med for trang budsjett. Vis at dere vil ta vare på eldre arbeidstakere i barnehage med all den kompetanse, omsorg og kunnskap de har å tilby!

**Utdanningsforbundet
Nannestad**

Et steg i riktig retning – takket være deg!

Det ble enighet i årets oppgjør. Resultatet ser bra ut, og det ser ut som vi nå har tatt et viktig steg i riktig retning. Dette må vi lære av, og vi må fortsette å gå i riktig retning alle sammen. Samtidig er det mange som skal ha en takk for at vi er kommet dit vi er.

Det er på sin plass å minne om at du som medlem av Utdanningsforbundet er årsaken til denne seieren. Jeg vil rette en takk til deg som har sluttet å jobbe gratis og som forventer at avtaler blir fulgt, til deg som ikke lenger aksepterer mindrelønnsutvikling, til deg som sier ifra om arbeidsforholdene i skoler og barnehager, til deg som med stolthet gjør jobben din og forteller om den, til deg som har stått i streik på vegne av oss alle, og en spesiell takk til leder Steffen Handal, og andre som har talt vår sak og forhandlet i tøffe tider både nasjonalt og i hver enkelt kommune.

I 2020 kom pandemien. Lærere i skoler og barnehager stod på til alle døgnets tider fra mars til juni. Etter en liten sommerpause var det i gang igjen, og pandemien varte i over ett år til. Dugnadstanken gjorde at mange av oss aldri så en krone i overtid. I lønnsoppgjøret ble applaus fra balkongene vekslet inn i hundrelapper i økt årslønn. Etter hvert ble det nok dugnad og nok ulønnet overtid. Medlemmene stemte ned resultatet for lønnsoppgjøret, men sentralstyret så seg nødt til å godta til slutt likevel. Takk til dere alle som stod på og som sa ifra at nok er nok!

I 2020 ble vi bevisste på vår egen arbeidstid. Lærere lærte å sette grenser for egen arbeidstid og å få betalt for det arbeidet de la ned. Sammen har vi sakte, men sikkert endret en kultur hvor ulønnet gratisarbeid, dugnadstankegang og manglende verdsetting har vært akseptert. Når

Takk derfor til deg som har bestemt deg for å ikke jobbe ett minutt ekstra!

Foto: Paul S. Amundsen/Utdanningsforbundet

du endrer holdning og forventer at tariffavtaler følges, og at opparbeidede rettigheter ikke skal utvannes, går vi samlet styrket inn i tariffoppgjørene. Takk derfor til deg som har bestemt deg for å ikke jobbe ett minutt ekstra!

I 2021 endte hovedoppgjøret i streik. KS testet vår kampvilje. Med et tydelig mandat i ryggen valgte våre ledere og forhandlere streik fremfor å godta resultatet. Tusenvis av Utdanningsforbundets medlemmer stod da i streik på vegne av oss alle, og på vegne av Unio. Streiken endte i en tvilsom tvungen lønnsnemnd. Uten deg som stod i streiken i 2021 ville ikke oppgjøret i år vært mulig. Takk til hver og en av dere som stod i det på vegne av oss alle!

Oppgjøret i år ville heller ikke vært mulig uten de streikende i 2022. En streik er krevende for dem som står i den, spesielt når den blir langvarig. Derfor er det imponerende å se Utdanningsforbundets medlemmer streike. Den moralen, kampviljen og det pågangsmotet som våre medlemmer viste under hele streiken har vært avgjørende for

fremtidige resultater. Takk derfor til alle som har stått i tidens lengste lærerstreik for Utdanningsforbundet!

Det er styrke i det å stå sammen. Det er styrke i det å ta en rettmessig kamp og sette søkelys på realitetene i skoler og barnehager. Det må vi ta med oss og ikke glemme. Vi må huske det og ha det med oss når vi utfører jobben vår hver eneste dag. Vi skal være profesjonelle og dyktige, men vi skal gjøre det innenfor lov- og avtaleverk. Vi skal heller ikke glemme det under fremtidige lønnsoppgjør, vi skal være klare til å stå på krava og ta kampene når vi må. Takk derfor til deg som sier ifra hver eneste dag!

I dag ser årets resultat ut som et steg i riktig retning. Nå må vi gå veien videre sammen. Dette første steget ville ikke vært mulig uten deg som er medlem av Utdanningsforbundet. Takk for innsatsen så langt, og fortsett den gode jobben!

Alexander Fjellestad

styremedlem i Utdanningsforbundet Lillestrøm

Per Edvard Østerud (1928-2023)

Per Østerud blei fødd 29. april 1928. Han døde 13. januar 2023. Med han er ein høgt verdsett og respektert mann innanfor norsk utdanning gått bort. Per voks opp på gard på Nes i Romerike og kom tidleg med i gardsarbeidet. Per var interessert i gardsdrift og alt som hadde med bondeyrket å gjere: Han kjøpte ein nedlagd gard i Brydalen, Tynset som han med sine praktiske skaparevner rehabiliterte og gjorde til ein triveleg feriestad.

Etter examen artium studerte han historie, norsk og pedagogikk og blei cand.philol. Han studerte også pedagogikk og filosofi ved Boston University. Han var lektor i pedagogikk ved lærarskolane i Oslo, Tromsø, Elverum og Hamar.

I reformperioden med innføring av niårig grunnskole og tilpassing av lærarutdanninga til den nye niårige grunnskolen, var Per tidleg aktivt med, både som lektor ved Hamar lærarskole og som rådgivar i Forsøksrådet for skoleverket. I samband med vedtak om ny lov om lærarutdanning i 1973 blei Per oppnemnd av Regjeringa til å leie Studieplan- og reglementsutvalet for pedagogiske høgskolar. Det viktige og omfattande arbeidet til dette utvalet førte til stor fagleg og pedagogisk aktivitet ved lærarutdanningsinstitusjonane. 1970-åra er blitt kalla «gullalderen» i norsk lærarutdanning.

Per var leiar av Forsøksrådet for skoleverket før han blei tilsett som rektor ved Sagene lærarhøgskole. Han var aktivt med i samlinga av Sagene og Oslo lærarhøgskolar ved Bislet høgskolesenter, seinare Høgskolen i Oslo. Som pensjonist blei han ein aktiv medverkar for å etablere og utvikle det som i dag er Fagsenter for seniorar ved Oslo Met.

Per var i mange år redaktør av Norsk Pedagogisk Tidsskrift. På konferansar, seminar og andre tilstellingar var han populær foredragshaldar og kåsør. Per las mykje, både faglitteratur og annan litteratur. Han var glad i dikt og avslutta ofte sine innlegg med eit dikt av Hans Børli – yndlingsforfattaren.

Per var ein sentral aktør i den utdanningspolitiske debatten frå 1960-talet. Han har skrive bøker, artiklar, kronikkar og debattinnlegg og vore medforfattar av bøker. Han deltok i eit utal konferansar med innlegg og kommentarar. Dei viktigaste

artiklane frå seinare år fekk han i 2012 samla i boka «Lærarutdanning i liv og lære gjennom 50 år» (ABM-media).

Hans siste store utdanningspolitiske prosjekt var boka «Norsk lærarutdanning i etterkrigstida. Ei utvikling i spenning mellom tradisjon og fornying». Boka, som kom i 2015, er eit samarbeidsprosjekt med underskrivne. Dette er ei bok om lærarutdanning og læraryrket, spesielt med vekt på reformarbeidet i 1970-åra. Per sitt engasjement for utviklinga av grunnskolelærarutdanninga var sterk. Han lika ikkje den utviklinga det blei lagt opp til i dei siste tiåra, spesielt situasjonen for elevane på barnesteget i grunnskolen. Han reagerte mot mange av endringane som blei gjennomførte, og var skuffa over kunnskapsløysa og mangelen på politisk debatt om desse spørsmåla.

Pers syn på læraren og læraryrket kjem klart fram i et sitat frå avsnittet «Den gode læraren.»:

«Det som til sist er avgjerande, er korleis ein blir ein god lærar. Då er det etter vår vurdering framleis slik som det var i tidlegare år, at mykje av lærareigenskapane ligg i dei personlege føresetnadene ein er fødd med. Fagutdanning og forming av personlege føresetnader er viktig, men kan lett bli overvurdert. Læraryrket er eit sosialt yrke der sosiale og personlege eigenskapar er svært viktige. Ein lærar må kunne formidle kunnskap, organisere undervisning og motivere og inspirere barn og unge til læring og utvikling. Læraren må bry seg om elevane.» (Norsk lærarutdanning i etterkrigstida, s. 147)

Per var flink idrettsmann. Han var i unge år ein dugande skihoppar og var mangeårig deltakar i Birkebeinarrennet. På dansegolv var han den første, helst i fengande sving.

Per var smålåten og gjorde lite vesen av seg sjølv, men han hadde ei eiga evne til å samle folk rundt seg. Han hadde ei positiv innstilling til det meste, noko som verka inn på omgivnadene. Han hadde lett for å kome i kontakt med folk og blei likt av alle. Han var i all si ferd og gjerd ein heidersmann. Vi takkar han for godt vennskap og samarbeid og for gilde samvær og glade minne.

Åsulv Frøysnes
Sigmund Sunnanå

Tillitsvalgtes rolle og medlemmers rett til bistand

Tillitsvalgte lokalt eller regionalt følger opp medlemmenes saker.

Utdanningsforbundet har et godt utbygd tillitsvalgtapparat med lokale klubber på den enkelte arbeidsplass og fylkeslag i hele landet. Fylkeslagene får bistand sentralt fra forbundets sekretariatet i Oslo. Forbundets tillitsvalgte får opplæring via et eget kursprogram i regi av Utdanningsforbundet.

Hvilken bistand har du som medlem krav på?

I henhold til Utdanningsforbundets vedtekter har du som medlem rett til bistand i saker som er knyttet til stilling og/eller lønns- og arbeidsvilkår.

Vår bistand er bygd opp rundt «tillitsvalgtmodellen» som innebærer at tillitsvalgte lokalt eller regionalt følger opp medlemmenes saker. Dette er i samsvar med våre retningslinjer som sier at en konflikt skal løses så nær konflikten som mulig.

Utdanningsforbundets tillitsvalgte skal gi råd, ivareta dine interesser ved å stille krav til arbeidsgiver om hensiktsmessig håndtering av konflikter og påse at prosessen går riktig for seg. De tillitsvalgte skal, sammen med deg som medlem og arbeidsgiver, aktivt bidra til en løsningsprosess som sikter mot at problemene løses i fellesskap.

I de tilfellene en sak ikke finner sin løsning lokalt/regionalt, blir saken behandlet av rådgivere og advokater sentralt i Utdanningsforbundets sekretariat i Oslo.

Hvem kontakter du dersom det oppstår problemer?

Oppstår det uenighet eller konflikt mellom deg og din arbeidsgiver, kan du kontakte din lokale tillitsvalgte som kan veilede og eventuelt bistå deg i møte med arbeidsgiver dersom du ønsker det. På arbeidsplasser uten tillitsvalgte er det naturlig at lokallagsleder/hovedtillitsvalgt kontaktes.

Tillitsvalgtes taushetsplikt

Tillitsvalgte har taushetsplikt i personalsaker. Dokumenter i en sak skal oppbevares forsvarlig. Av hensyn til personvernet, herunder reglene i personopplysningsloven, og bestemmelsene om taushetsplikt i forvaltningsloven samt intensjonene i hovedavtalene, skal personalsaker ikke behandles i ordinære organisasjonsledd som klubben, klubb- eller lokallagsstyret.

Vanskelige, prinsipielle eller komplekse personalsaker

behandles av Personalnemnden. Det er opprettet en Personalnemnd i alle fylkeslag som er oppnevnt av fylkesstyret. Nemnden har ansvar for all saksbehandling, medlemshjelp og rådgivning til tillitsvalgte på lavere nivå i personalsaker. Forvaltningslovens regler om taushetsplikt og habilitet gjelder for håndtering av personalsaker. Dokumenter lagres i et eget dokumenthåndteringssystem med begrenset tilgang.

Verneombudets og tillitsvalgtes oppgaver

Verneombudet er valgt og har oppgaver i samsvar med arbeidsmiljølovens regler. De representerer alle arbeidstakerne på en arbeidsplass eller i virksomheten. De tillitsvalgte er valgt og har oppgaver i samsvar med hovedavtalen og Utdanningsforbundets regler. De representerer deg som forbundets medlem på arbeidsplassen eller i virksomheten. I personal- og konfliktsaker relatert til arbeidsmiljøspørsmål, kan både verneombud og tillitsvalgte ha en viktig rolle å spille, og de kan til dels være overlappende. I saker som kan få betydning for enkeltmedlemmers rettigheter overfor arbeidsgiver, må som hovedregel den tillitsvalgte bistå medlemmet. Verneombudets oppgaver er først og fremst rettet mot generelle tiltak for å skape et godt arbeidsmiljø.

Bente Schei Ystehede
advokat i
Utdanningsforbundet

En konflikt skal løses
så nær konflikten
som mulig.

FLAT STRUKTUR I BARNEHAGEN

Skal alle med?

Hege Valås

nestleder i
Utdannings-
forbundet

Nyleg skreiv Hege Fimreite og Astrid Bakken frå barnehagelærarutdanninga ved Høgskulen på Vestlandet (HVL) ein kronikk i Utdanningsnytt. Dei skriv at i barnehagen blir: «all aktivitet tilpassa alle, erfaringsutveksling har forrang for teori og faglege grunngevingar, og vi snakkar om vaksne og ikkje om barnehagelærarar, fagarbeidarar og assistentar». Kronikken reiser ei heilt rettkome uro for at det i norske barnehagar i dag vert spent bein under den faglege kompetansen, og dermed òg kvaliteten.

Dei syner gjennom eksempel frå barnehagane korleis utanforståande aktørar og myndigheiter agerer og produserer opplegg og strategiar for barnehagen som om alle tilsette har same fagleg kompetanse og utdanning.

På denne måten nedvurderer ein barnehagelærarane sin svært viktige kompetanse for barnehagen. Denne debatten er på ingen måte ny, men det kan sjå ut som den har fått fornya aktualitet dei siste åra. Allereie på 1980-talet peika Peder Haug på det han kalla «barnehagens nivellering», ei utjamning av kunnskap og ansvar, på ein måte som vaskar vekk fagkunnskapen. Fimreite og Bakken kallar det «den flate kulturen», men kanskje kan me gå eit steg lengre og kalle det ei form for «kunnskapsvasking», til liks med grønvasking og sportsvasking?

Tanken om at alle er like bra er sjølvsagt ein fin tanke, og den bør prege arbeidsfellesskapa i barnehagane. Men den må ikkje kome i vegen for å anerkjenne at barnehagelærarane sit på ein svært viktig kompetanse som barnehagen er heilt avhengig av, og som dei andre yrkesgruppene i barnehagen ikkje har.

Som Fimreite og Bakken skriv det: «Den flate kulturen handlar truleg om misforstått likeverd. Det kan hindre barnehagelærarane i bruk av fagkunnskap og fagfellesskap.»

At alle skal gjere det same og at alle er like bra, gjer barnehagane dårlegare, og fagfellesskapa mindre utviklande. På sikt vil det gjere barnehagane mindre attraktive for barnehagelærarane.

Skal vi byggje barnehagens kvalitet må vi byggje sterkare profesjonsfellesskap, ikkje svekke dei. Barnehagelærarutdanningane er dei einaste som berre rettar seg mot barnehagen. Vi har dei to siste åra sett eit dramatisk fall i søkinga til denne utdanninga – å synleggjere kompetansen vil neppe hjelpe. Faglegheita i barnehagen må bli tydelegare, det er også meldinga frå dei barnehagelærarane som har skifta yrke. Dei sluttar fordi de ikkje får tid nok eller arenaer nok for å drive med fagleg arbeid.

Dei to barnehagelærarutdannarane frå HVL argumenterer for at den flate praksisen i barnehagen (eller «kunnskapsvaskinga») ikkje bidreg til kvalitet eller til det beste for barna eller barnehagens utvikling. Eg er einig.

Barnehagelærarutdanninga er den einaste som berre retter seg mot barnehagen. Ho er forskingsbasert og utviklar heile tida ny kunnskap om barnehagefeltet. Det må dei halde fram med, men då må òg kunnskapen som dei utdannar barnehagelærarane i, verdsetjast. Og skal me framleis ha gode barnehagar i framtida, vil eg legge til: Den må verdsetjast høgare enn i dag!

Fimreite og Bakken kallar det «den flate kulturen», men kanskje kan me gå eit steg lengre og kalle det ei form for «kunnskapsvasking», til liks med grønvasking og sportsvasking?

Meld deg på kurs!

En gratis konferanse om vurdering i videregående er et av høstens mange kurstilbud. Meld deg på i dag!

Foto: Aksel Lemstad

Tenåringshjernen, karakterer, lederkurs, samisk seminar og en gratis konferanse om vurderingspraksis i videregående. Sjekk ut høstens ulike kurs.

14. september er det gratis dagskonferanse på hotellet The Hub i Oslo om vurderingspraksis både i studieforberedende og yrkesfag. Vi inviterer lærere, ledere og andre som er opptatt av videregående opplæring.

– En av sakene vi har fått mange henvendelser om fra lærere i videregående er vurdering. Da er det naturlig at vi setter det på dagsordenen i den første konferansen vi arrangerer som retter seg spesielt mot lærere og ledere i videregående, både på studieforberedende og på yrkesfagene, sier Thom Jambak, sentralstyremedlem og leder av kontaktforum videregående.

Møt forskere som har gransket videregående skoles vurderingspraksis, skoleledere som har ledet endringer i vurderingspraksis, og lærere fra fire skoler som har endret sin vurderingspraksis på ulikt vis. Det blir parallellsesjoner for studieforberedende og yrkesfag. Konferansen varer fra klokka 10 til 16.

Samme kveld fra klokka 18 ønsker vi velkommen til gratis kveldsseminar i Lærernes hus i Oslo. **«Er karakterene i ferd med å bli ubrukelige?»**. Karakterer fra videregående avgjør hvilke

studier elevene kommer inn på, og hvor de får læreplass og jobb. Opptakssystemet til høyere utdanning favoriserer alder over kompetanse, og mange bruker både tid og penger på å forbedre karaktersnittet. Det fører igjen til at opptakskravene til mange studier er kunstig høye. Har det gått inflasjon i karakterene, og har vi noe alternativ til dagens system?

Kursrekka i høst starter med **«Samisk seminar – fornorsking og forsoning i barnehage og skole»**. Dagsseminaret, 30. august i Lærernes hus, ser på dagens situasjon samtidig som blikket løftes framover. Hvor godt blir egentlig rettighetene til samiske barn og unge ivarettatt i skole og barnehage? Hvor står vi nå, og hva må jobbes videre med? Håkon Hermanstrand fra Sannhets- og forsoningskommisjonens legger fram hovedfunn i kommisjonens rapport. Barnehagelærere, lærere, forskere, forleggere, og politikere kommer for å belyse nå-situasjonen fra ulike perspektiver. Seminaret kan også følges digitalt.

«Tenåringshjernen» er under lupen på webinar 17. oktober med psykologspesialist Didrik Hæge-land. Hør et populærvitenskapelig foredrag som

omhandler nyere forskning, og formidles på en lettfattelig og inspirerende måte. Kursavgift.

Høsten har også tre gratis webinar for ledere: **«Lederjuss: – Advarsler og tilrettevisninger»** holdes 26. september. Spørsmål rundt advarsler og tilrettevisninger, inklusive avgrensingen mot tjenestepåtale og ordensstraff, tas opp.

31. oktober blir det **«Lederjuss: Sykefraværsoppfølging»**. Arbeidsgiver har lovpålagte plikter rundt oppfølging av syke arbeidstakere. Siktemålet er at alle så langt det er mulig skal kunne opprettholde et arbeid, og at syke skal kunne komme raskt tilbake på jobb. Vi ser på lederes ansvar i sykefraværsoppfølgingen.

«Lederjuss: Varslingssaker» er 28. november. Arbeidstakere har rett til å varsle om ulovlige og kritikkverdige forhold på arbeidsplassen, som også er en del av ansattes yringsfrihet. Varsling byr på flere utfordringer, som avgrensning mot det som kun gjelder eget arbeidsforhold og håndtering av varsler. Dette ser vi nærmere på i webinaret.

Det kommer også flere kurs.

Sjekk ut www.udf.no/kurs for påmelding, priser og mer informasjon.

Prioriterer arbeidet mot vold og trusler

Mye tyder på at vold og trusler er et økende problem i norske skoler og barnehager. Arbeidstilsynet tar nå flere grep for å kunne bistå skolene i arbeidet mot vold og trusler.

I mars lanserte Arbeidstilsynet en kampanje rettet mot skoleeiere og andre ansatte, som en del av en omfattende veiledning i undervisningssektoren.

Bakteppet er dystert: Hele ni av ti skoler tilfredsstilte ikke kravene til å forebygge vold og trusselhendelser ved tilsyn i 2019. Mange ansatte får heller ikke god nok opplæring og øvelse i hvordan vold og trusler på jobb skal forebygges og håndteres.

– Det er et stort potensial for forbedring, sier Ingri Litleskare, seniorrådgiver i Arbeidstilsynet.

Anerkjennelse viktig

Rektorene har ansvaret for arbeidsmiljøet på hver enkelt skole. Men Arbeidstilsynets klare inntrykk er at de i dag blir sittende for alene med arbeidet. Derfor henvender tilsynet seg nå særlig til skoleledere i kampanjen.

– Rektorene trenger gode systemer for å kunne jobbe godt med dette på sine egne skoler. For å få til dette trenger de også støtte for at det er viktig å bruke tid på tematikken. Derfor må skoleeierne i større grad anerkjenne at vold og trusler er en utfordring, sier Litleskare.

For å jobbe godt med problematikken er kartlegging og risikovurdering en nøkkel. Det er også avgjørende at skolene har et fungerende avvikssystem, og at tillitsvalgte og verneombud formidler hva de ansatte står i.

– Vi trenger at det skjer flere ting på en gang hvis vi skal få til en endring. Det må jobbes systematisk administrativt. Kunnskapen må ut på den enkelte skole. Og så må selve jobben gjøres på skolen. Den er det rektor, som er arbeidsleder på skolen, som må gjøre, sammen med partene på arbeidsplassen. Men for at dette skal kunne skje, trenger de både systemene, kunnskap om regelverket, og støtte og anerkjennelse høyere

– Opplæringen og den øvelsen som skolene skal ha på plass må ta utgangspunkt i risikovurderingen hver enkelt skole har gjort, sier seniorrådgiver Ingri Litleskare.

opp i systemet, sier Litleskare.

Flere lærere og andre skoleansatte har stått fram og fortalt at de har vært utsatt for vold og trusler på jobben de siste årene. Det er også en gjennomgangsmelodi at de føler at de ikke får tilstrekkelig støtte.

Strekker seg

– Mange opplever skam og utilstrekkelighet og tenker at når man er pedagog, skal man håndtere alle typer følelser og sinnsstemninger. Da er det også lett å oppleve at man har mislykkes i rollen sin hvis man opplever vold eller trusler. Det kan gjøre terskelen høyere for å si ifra og føre til at det utvikler seg en kultur der den enkelte lærer sitter igjen alene med dette.

Opplæringsloven slår fast at skolene er forpliktet til å ivareta elevenes skolemiljø. Samtidig skal arbeidsmiljøloven sikre at alle ansatte vernes mot

vold og trusler så langt det er mulig. Da må også de ansatte få oppfølging, understreker Litleskare og gir et eksempel:

– Hvis ansatte har blitt utsatt for ganske grove hendelser, er det lett å se for seg at eleven som har stått bak hendelsen har det vanskelig. Da trenger gjerne eleven å bli ivaretatt, og dette sørger gjerne skolen for. Det er bra, men det skal ikke være enten eller. Den ansatte skal også ivaretas.

Arbeidstilsynet har varslet at de i løpet av året vil veilede om rutiner og gi opplæring i hvordan de ansatte skal håndtere vold og trusler. Som en del av dette arbeidet har tilsynet innledet et nytt samarbeid med en «pilotkommune» i Trøndelag. Dersom samarbeidet fungerer etter hensikten, vil opplegget også kunne tilbys andre.

Arbeidstilsynet tar imot innspill fra tillitsvalgte, verneombud og andre som mener at tilsyn er nødvendig.

Illustrasjonsbilde: Pexels

Det er et stort potensial for forbedring når det kommer til forebygging av vold og trusler i skolen, mener Arbeidstilsynet.

DETTE SIER TALLENE

Ifølge Statens arbeidsmiljøinstitutt (STAMI) blir én av fire grunnskolelærere utsatt for vold eller trusler som er så alvorlige at det gjør dem redde i løpet av et år. Dette gjør skoleansatte til en av yrkesgruppene som er mest utsatt for vold og trusler.

TRE AV ÅRETS ALVORLIGSTE SAKER:

- Etter flere hendelser med avfyring av nyttårsraketter innendørs og trusler mot lærere, måtte Bråtejordet skole i Lillestrøm stenge i to dager i januar. – Jeg følte at situasjonen var så utrygg at vi ikke kunne garantere at det ikke kunne skje igjen, sa verneombud Harald Flisnes til Frifagbevegelse. I februar gjennomførte Arbeidstilsynet et tilsyn og intervjuet ledere, tillitsvalgte og verneombud.
- I mars skrev Fædrelandsvennen at Arbeidstilsynet fant flere brudd på arbeidsmiljøloven etter tilsyn ved fem skoler i Kristiansand. – Det handler om slag, spark, spyting og kloring, uttalte tilsynet til Utdanningsnytt. Brudd avdekket skiller seg ikke nevneverdig ut fra tilsyn med samme tematikk på andre skoler, ifølge Arbeidstilsynet.
- I mai skrev BT at Arbeidstilsynet mener Flaktveit skole i Bergen bryter loven. Skolen mangler kartlegging og risikovurdering og har heller ikke tilfredsstillende tiltaksplaner eller avvikssystem, ifølge BT. Før sommeren skal tilsynet også gjennomføre tilsyn med seks bergensskoler til. Det er første gang Arbeidstilsynet går inn i bergensskolen for å undersøke om skoleetaten klarer å beskytte sine ansatte mot vold og trusler.

Student på flyttefot?

Mange har nå studenter hjemme som forbereder seg til høstens studier. Da er det en del ting som må på plass, blant annet innboforsikring.

Har du innboforsikring hos oss, gjelder denne på barns hybel på studiested i Norden, så lenge de studerer. Forsikringen dekker brann, tyveri, vann- og naturskade på innbo og løsøre med inntil 3 millioner kroner per skade.

Hvis barnet ditt er lærerstudent og medlem av Pedagogstudentene, har vi en egen studentforsikring til kun 1200 kroner i året. Forsikringen inneholder både innbo-, reise-, uføre- og ulykkesforsikring.

Les mer om innboforsikring og studentforsikring på udf.no.

Foto: Anna-Julia Granberg

Barnet ditt kan være dekket av din innboforsikring når de studerer.

Dine medlemsfordeler

Som medlem i Utdanningsforbundet har du tilgang til unike medlemsfordeler. Flere av dem gjelder også for din familie. Ved å bruke fordelene kan du og de du er glad i sammen få en tryggere hverdag og en bedre familieøkonomi.

Forsikringer til medlemspris

Våre forsikringer er tilpasset ditt yrke og livsfasene du går gjennom.

	Reiseforsikring		Livsforsikring		Studentforsikring
	Innboforsikring		Barneforsikring		Husforsikring
	Grunnforsikring		70+ forsikring		Bilforsikring
	Uføreforsikring		Person 3i1 forsikring		Kritisk sykdomsforsikring

Rabatt hos Tryg

I tillegg til Utdanningsforbundets spesialtilpassede forsikringer, får du rabatt på private forsikringer hos Tryg. Ordningen gir deg 35 % rabatt på alt fra hytte- til dyreforsikring. Rabatten er den samme, uavhengig av hvor mange forsikringer du har.

Tryg pluss

Hvis du har privat forsikring i Tryg, får du tilgang til fordelsprogrammet Tryg Pluss. Det gir fordeler som psykologhjelp ved personlig krise, råd fra fagpersoner om bolig, og hjelp ved ID-tyveri eller misbruk i sosiale medier.

Andre medlemsfordeler

- Boliglån hos Nordea Direct
- Billån hos Nordea
- BikeMember sykkelregister
- Overnatting på Hurdalsjøen Hotell

Tilbud gjennom Unio

Som medlem i Utdanningsforbundet får du også medlemstilbudene hos Unio. Du får rabatt på alt fra leiebil til hytteleie og turutstyr.

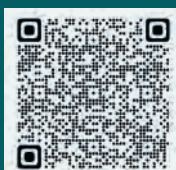
Les mer og bestill på udf.no

Studenten er dekket av din innboforsikring

Når barna flytter midlertidig for å studere, er de sannsynligvis dekket av din innboforsikring. Sjekk innboforsikringen, så slipper du å betale mer enn nødvendig ;-)

Mer om innboforsikringen
på **udf.no**.

UTDANNINGS
FORBUNDET

Tre sommerråd

Våren er alltid så travel. Hver vår tenker jeg at det hadde vært deilig å ha tid til å nyte den. Men det er så mye som skjer. Det er så mye vi skal føre i havn med før vi seiler ut i ferien.

Vi vurderer, forbereder til eksamener og fører karakterer. Vi skriver rapporter og arrangerer avslutninger og klasseturer samtidig som vi legger planer for neste semester. Semesteret som ligger på andre siden av ferien, men som vi vet er der om et øyeblikk. Fy søren som vi kommer til å angre hvis vi ikke er i alle fall litt forberedt.

Så er den der. Ferien ... og avspaseringen. Noen velsignede uker som vi gjerne vil utnytte til fulle.

Hvis vi ikke passer oss, blir det en slitsom affære. For vi må jo ha det gøy. Vi må jo være sosiale. Vi må jo oppleve ting. Vi må jo reise litt. Vi må jo utnytte det fine været. Vi må jo utnytte det dårlige været til noe nyttig. Vi må jo ...

Jeg går stadig i den fella og synes sommeren kan bli både urolig, hektisk og slitsom, men i år har jeg tenkt å følge tre råd. De er inspirert av den gamle, mytiske sørlendingen. Han som sidder. Sidder på brygga og sidder i båden. Sidder på trammen. Han som bruker dagen til å se til rosene og høre på vinden og havet. Han som betrakter båter og

fugler og ser natta komme før han tusler inn og legger seg.

Og rådene er som følger:

1. Ikke planlegg
2. Ikke vær lykkelig
3. Ikke grip dagen

Planer er vel og bra og nødvendig, men hvis vi hele tiden planlegger noe som skal skje, går vi glipp av det som skjer. Vi får ikke mulighet til å finne ut hvordan vi egentlig har det. I verste fall slutter vi å se det som er bra akkurat her og nå. Da blir sommeren kort.

Jeg vet ikke om lykke er oppskrytt, med det er både krevende og slitsomt å prøve å være det hele tiden. Vær fornøyd! Det holder i massevis. Den største glede du kan ha, det er å være glad. Da blir sommeren god.

Du trenger ikke alltid gripe dagen. La i stedet dagen gripe deg. Da blir sommeren lang.

Og så:
Når kvelden kommer sigandes og allting blir så stilt,
Syns jeg det er berikandes og koselig og gildt
Å sitte litt på trammen, den lange sommernatt
Og nippe til den drammen som jeg ikke skulle tatt.

(Utdrag fra «På Trammen» av Jens Gundersen)

Petit av
Hilde Eskild

Hilde Eskild

lærer, forfatter og
forteller

STOREFRI av MARIUS HENRIKSEN

Foto: Adobe Stock

QUIZ

15 kjappe om løst og fast

1. Hva slags dyr har det latinske navnet <i>alces alces</i> ?	amerikanske delstaten Hawaii?
2. I slutten av mai besøkte verdens største krigsskip Oslo. Hva er skipets navn?	9. Hvilken kvinnelig artist ga ut albumet «Laundry Service» i 2001?
3. Hvilket grunnstoff har forkortelsen Ti?	10. I midten av mai ble resultatet av den siste PIRLS-undersøkelsen offentliggjort. Hva er det denne undersøkelsen måler?
4. Etter åtte år som deltaker i NRK-programmet Nytt på Nytt, kunngjorde Pernille Sørensen i mars at hun gir seg. Hvem skal erstatte henne?	11. Det aller første charterflyet fra Norge tok av fra Fornebu 21. juni 1959. Hva var destinasjonen?
5. Hvem er den sentrale skikkelsen i boka «I skyggen», skrevet av J. R. Moehringer?	12. Hva slags ordklasse tilhører ordet «feig»?
6. Husker du formelen for å regne ut omkretsen av en sirkel?	13. 20. juli er offisiell flaggdag. Hvem eller hva flagger vi for da?
7. Når kom den første lasten med bananer til Norge, ment for salg i butikk?	14. Hvem var kunnskapsminister før Guri Melby?
8. Hva heter hovedstaden i den	15. Nord-Norge har cirka 1/3 av arealet i Fastlands-Norge. Men hvor stor andel av befolkningen bor i Nord-Norge?

Quizmester: Paal Svendsen. Svarene finner du på side 59.

FOR 50 ÅR SIDEN

Problem-ungdom til Oslo

Oslo har etter kvart fått ei ny gruppe «problem-ungdom». Det er unge menneske utan arbeid og utan fast bustad. Ingen er heilt viss på kor stor denne gruppa er, men det er gissa på 4-500 i alderen 17 til 20 år. Det som er skræmmande i denne situasjonen – og det som gjer at vi tek dette opp her – er at 80 % av desse unge kjem utanfrå, frå andre byar, frå bygder og utkantstrok. Det er ein «tilflyttarstraum» som har auka i den siste tida og som kanskje vert endå sterkare i åra som kjem. Med «problem-ungdom» forstår vi ungdom som har problem, ungdom som er sosialt funksjonshemma og som treng hjelp av eitt eller anna slag for å klare seg i samfunnet.

Norsk Skoleblad nr. 23/1973

FOR 25 ÅR SIDEN

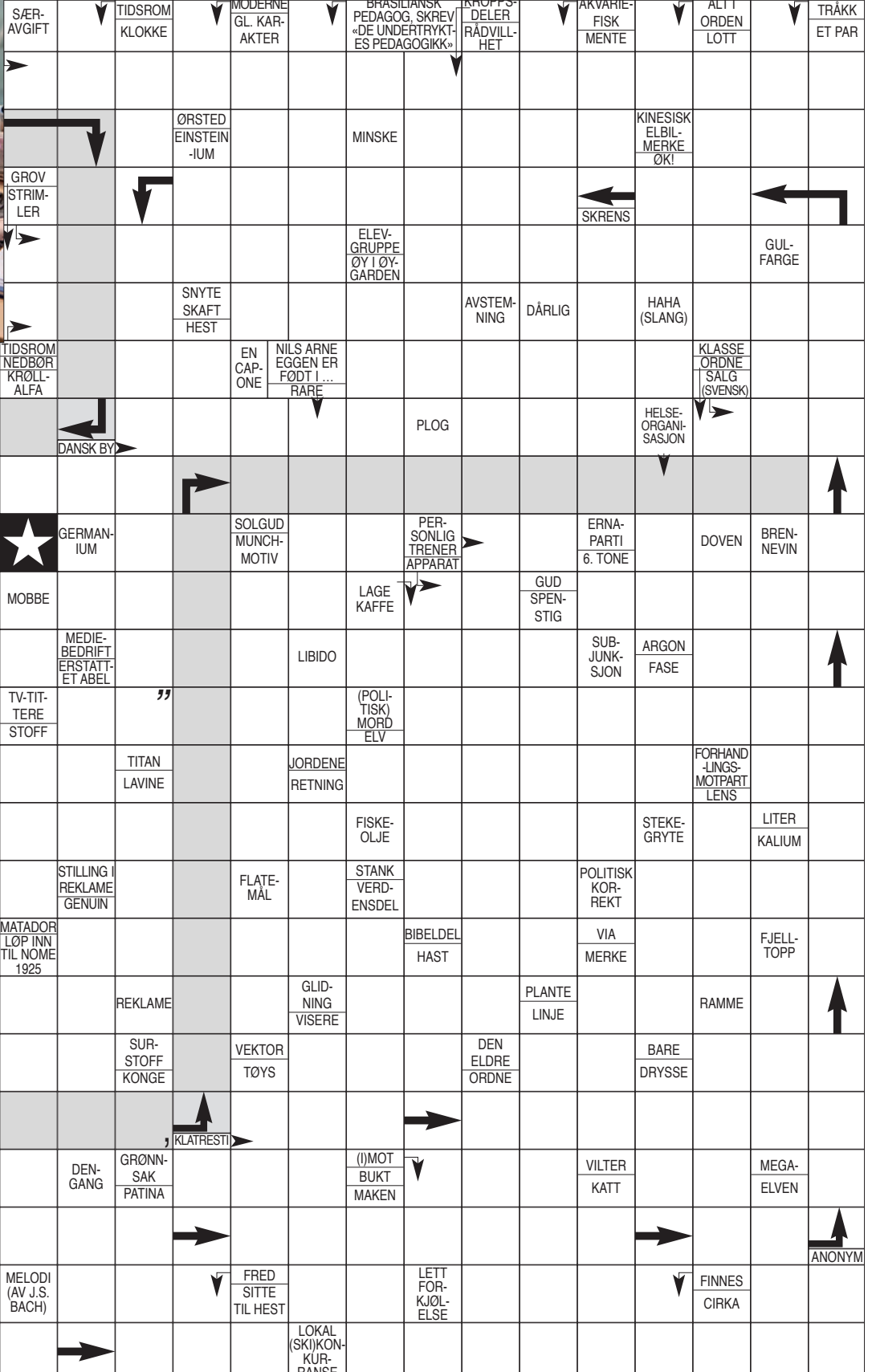
Enig og tro

Historisk i Hedmark: Lærerforbundet og Norsk Lærergag har for første gang gjennomført felles tillitsvalgtkurs – over temaene fagforeningsbevissthet, praktisering av lov- og avtaleverk, og lønnsoppgjøret. Slagord for kurset: «Jo mere vi er sammen, jo sterkere blir vi». De to er enige om å støtte hverandre hvis den ene skulle bli tatt ut i streik.

Skolefokus nr. 10/1998

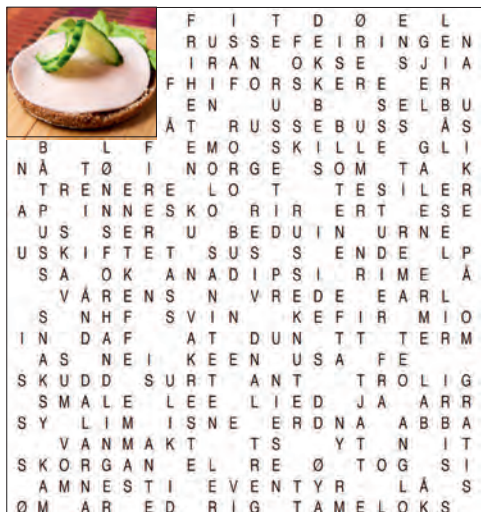
KRYSSORD

Løsningssætningen med navn og adresse sendes til: **kryssord@utdanningsnytt.no** innen 8. august.
To vinnere får boksjekk og heder og ære i neste nummer.

LØSNINGER

Kryssord nr 5

VINNERNE: Ingrid Hernes, Oslo, og Christi Sjetne, Lørenskog. Premien er hver sin boksjekk på kr. 500. Vi gratulerer!

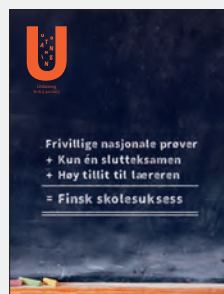
Quiz

1. Elg
2. USS Gerald R. Ford
3. Titan
4. Isalill Kolpus
5. Prins Harry av Sussex
6. Omkrets = diameter x pi
7. 1905
8. Honolulu
9. Shakira
10. Tiåringers leseinnsats og leseferdigheter
11. Mallorca
12. Adjektiv
13. Kronprins Haakon har fødselsdag
14. Trine Skei Grande (kun 7 uker)
15. 9,1 prosent

Kvar fredag publiserer me ein nettquiz på utdanningsnytt.no. Her finn du nye og tidlegare quizar: utdanningsnytt.no/tag/quiz

BLADENE VÅRE

Utdanningsforbundet gir ut medlemsblad og fire tidsskrifter. Alle publikasjonene er redaksjonelt uavhengige og redigeres etter Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakatens regler for god presseetikk.

Som medlem i Utdanningsforbundet kan du få medlemsbladet Utdanning på papir eller digitalt. Neste utgave kommer: 18. august

I tillegg kan du velge ett av disse tidsskriftene kostnadsfritt:

Første steg
Tidsskrift for barnehagelærere.
Fire utgaver pr år.

Bedre Skole
fra førsteklasse til lærerutdanning.
Fire utgaver pr år.

Yrke
Fokus på yrkesopplæring.
Fire utgaver pr år.

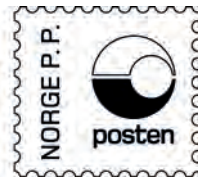

Spesialpedagogikk
Fag- og forsknings-tidsskrift.
Fire utgaver pr år.

MIN SIDE

Administrer abonnementene dine på www.udf.no/min-side eller kontakt medlemservice om du har spørsmål medlem@udf.no, tlf.: 24 14 20 00

Ikke medlem, men ønsker abonnement?
Send e-post til: abonnement@utdanningsnytt.no

Ta med klassen
din i kampen mot
nettmobbing!

Skap engasjement og læring med
Bruk Hue – et gratis, interaktivt verktøy
for undervisning om nettvett og nett-
mobbing.

bruk hue

Les mer på nye brukhue.no